

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

**Laki
asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

**1 luku
Yleiset säännökset**

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Lain tarkoituksena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palveluntuottaja, varmistaa asiakkaan palvelujen toteutuminen yhteen sovitettuina kokonaisuuksina ja palveluketjujen toimivuus, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua sekä vahvistaa palvelujärjestelmän kannusteita kustannusvaikuttavaan toimintaan ja jatkuvaan kehittämiseen.

Lakia sovelletaan maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon lukuun ottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa ja huoltoa. Maakunnan järjestämisvastuusta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (/), jäljempänä järjestämislaki.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) asiakkaalla maakunnan asukkaita ja muita henkilöitä, joille maakunnan on lakiin perustuen järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja;
- 2) palvelutarpeen arvioinnilla sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvakuista annetun lain (980/2012), jäljempänä vanhuspalvelulaki, 15 ja 15 a §:ssä tarkoitettua palvelutarpeen arviointia sekä terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettua hoidon tarpeen arviointia;
- 3) asiakassuunnitelmalla potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992), jäljempänä potilaslaki, 4 a §:n mukaista suunnitelmaa tutkimuksesta, hoidosta tai lääkinällisestä kuntoutuksesta, sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000), jäljempänä sosiaalihuollon asiakaslaki, 7 §:n mukaista palvelu- ja hoitosuunnitelmaa, sosiaalihuoltolain 39 §:n mukaista asiakassuunnitelmaa, vanhuspalvelulain 16 §:n mukaista palvelusuunnitelmaa, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987), jäljempänä vammais- palvelulaki, 3 a §:n 2 momentin mukaista palvelusuunnitelmaa sekä lastensuojelulain (417/2007) 30 §:n mukaista asiakassuunnitelmaa;
- 4) palveluntuottajalla maakuntalain (/) 52 §:ssä tarkoitettua maakunnan liikelaitosta sekä osakeyhtiötä ja muuta yhtiötä, yhteisöä, yhdistystä, osuuskuntaa, säätiötä ja itsenäistä ammatinharjoittajaa, joka tuottaa tämän lain mukaisen valinnanvapauden piiriin kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja;

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

- 5) yksityisellä palveluntuottajalla muuta kuin julkisomisteista osakeyhtiötä ja muuta yhtiötä, yhteisöä, yhdistystä, osuuskuntaa, säätiötä ja itsenäistä ammatinharjoittajaa, joka tuottaa tämän lain mukaisen valinnanvapauden piiriin kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja;
- 6) palveluyksiköllä palveluntuottajan hallinnollisesti järjestettyä kokonaisuutta, jossa tuotetaan tämän lain mukaisen valinnanvapauden piiriin kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, palveluyksiköllä voi olla useita toimipisteitä;
- 7) suoran valinnan palveluilla palveluja, joissa asiakas voi itse valita palveluntuottajan suoraan ilman maakunnan osoitusta tai maakunnan liikelaitoksen tekemää palvelutarpeen arviointia;
- 8) sosiaali- ja terveyskeskuksella palveluntuottajan palveluyksikköä, jossa tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluja;
- 9) suunhoidon yksiköllä palveluntuottajan palveluyksikköä, jossa tuotetaan suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluja;
- 10) asiakassetelillä asiakkaalle annettua sitoumusta korvata asiakkaan valitseman muun palveluntuottajan antaman palvelun kustannukset asiakassetelissä määrättyyn arvoon asti;
- 11) henkilökohtaisella budjetilla asiakkaalle hänen palvelutarpeensa sekä palvelujen kustannusten perusteella myönnettyä sitoumusta korvata palveluja asiakkaan valitsemien muiden palveluntuottajien tuottamana maakunnan liikelaitoksen ennalta määräämään arvoon asti.

Mitä tässä laissa säädetään yksityisiä palveluntuottajia koskevista vaatimuksista ja velvoitteista sovelletaan myös maakunnan omistamaan yhtiöön tai muuhun yhteisöön.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Palveluntuottajiin sovelletaan lisäksi järjestämislakia ja sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta annettua lakia (/), jäljempänä palveluntuottajalaki.

Yksityisten palveluntuottajien tämän lain mukaisessa toiminnassa sovelletaan hallintolakia (434/2003), lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), lakia sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003), kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003) ja viittomakielilakia (359/2015), jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Lisäksi yksityisen palveluntuottajan tämän lain mukaiseen toimintaan sovelletaan, mitä julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 2 ja 3 §:ssä säädetään mainitun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen toiminnasta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Palveluista asiakkailta perittävistä maksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992). Maakunta perii asiakkaalta hänen tämän lain perusteella saamistaan palveluista määräytyvät asiakasmaksut. Palveluntuottaja voi kuitenkin periä asiakkaalta mainitun lain 3 §:n mukaisen maksun käyttämättä jätetystä vastaanottoajasta.

Potilaan oikeudesta käyttää rajat ylittävän terveydenhuollon palveluja ja niistä aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta säädetään rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetussa laissa (1201/2013).

Tässä laissa tarkoitettuja palveluja tuottaessa on noudatettava, mitä palveluista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännössä. Asiakkaan ja potilaan asemasta ja oikeuksista on voimassa lisäksi, mitä niistä muualla lainsäädännössä säädetään.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

2 luku

Asiakkaan valinnanvapaus

4 §

Asiakkaan oikeus valita

Asiakkaalla on oikeus valita tässä laissa tarkoitettu palveluntuottaja ja tämän palveluyksikkö sekä palveluja antava ammattihenkilö tai ammattihenkilöiden moniammatillinen ryhmä siten kuin tässä tai muussa laissa säädetään.

Asiakas saa valita palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön minkä tahansa maakuntalaissa tarkoitettun maakunnan alueelta, jollei lailla erikseen toisin säädetä.

5 §

Asiakassuunnitelma

Maakunnan on huolehdittava järjestämislain 13 §:n 1 momentin mukaisesti laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluja tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittämisestä sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä. Tämän toteuttamiseksi asiakkaalle laaditaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakassuunnitelma siten kuin siitä erikseen säädetään. Asiakassuunnitelmassa on kaikki asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelut tuotantovastuusta riippumatta. Jos asiakkaan palvelutarve muuttuu, asiakassuunnitelmaa on muutettava vastaavasti. Maakunnan liikelaitos, sosiaali- ja terveyskeskus ja suun hoidon yksikkö ovat kukin omalta osaltaan vastuussa suunnitelman laatimisesta.

Maakunnan liikelaitos vastaa siitä, että asiakassuunnitelma muodostaa asiakkaan palvelutarpeen kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Maakunnan liikelaitoksen velvollisuudesta tehdä yhteistyötä muiden asiakkaan palveluja toteuttavien palveluntuottajien kanssa säädetään 34 §:n 3 momentissa.

Kaikkien tämän lain mukaisten palvelujen tuottajien on järjestämislain 23 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetyllä tavalla toteutettava asiakkaan palvelut tuottamiensa palvelujen osalta asiakassuunnitelman mukaisesti.

6 §

Valinnanvapaus suoran valinnan palveluissa

Suoran valinnan palveluissa asiakkaalla on oikeus valita itse ilman maakunnan osoitusta tai maakunnan liikelaitoksen tekemää palvelutarpeen arviointia:

- 1) sosiaali- ja terveyskeskus sekä suunhoidon yksikkö 3 luvussa tarkoitettulla tavalla;
- 2) väliaikainen sosiaali- ja terveyskeskus sekä suunhoidon yksikkö 8 §:ssä tarkoitettulla tavalla; sekä
- 3) palveluja antava ammattihenkilö tai ammattihenkilöiden moniammatillinen ryhmä 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

7 §

Valinnanvapaus muissa kuin suoran valinnan palveluissa

Sen lisäksi, mitä 16 §:ssä säädetään maakunnan liikelaitoksen velvollisuudesta tuottaa suoran valinnan palveluja, maakunnan liikelaitos vastaa myös muiden kuin suoran valinnan palvelujen tuottamisesta järjestämislaissa säädetyllä tavalla. Maakunnan liikelaitoksen tuottaessa muita kuin suoran valinnan palveluja asiakkaalla on oikeus valita:

- 1) maakunnan liikelaitos ja sen palveluyksiköt 4 luvussa tarkoitetulla tavalla;
- 2) väliaikainen maakunnan liikelaitoksen palveluyksikkö 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla; sekä
- 3) palveluja antava ammattihenkilö tai ammattihenkilöiden moniammatillinen ryhmä 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Muissa kuin suoran valinnan palveluissa asiakkaalla on lisäksi oikeus valita:

- 1) maakunnan liikelaitoksen antaman asiakassetelin perusteella palveluntuottaja 5 luvussa säädetyllä tavalla; sekä
- 2) maakunnan liikelaitoksen päättämän henkilökohtaisen budjetin perusteella palveluntuottaja sekä vaikuttaa palvelujen sisältöön 6 luvussa säädetyllä tavalla.

8 §

Väliaikaisen palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön valinta

Jos asiakas asuu tai oleskelee väliaikaisesti valitsemansa maakunnan liikelaitoksen palveluyksikön sijaintikunnan ulkopuolella työn, opiskelun, vapaa-ajan vieton, lähiomaisen tai muun läheisen asumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi, hän saa käyttää myös muussa kunnassa sijaitsevan maakunnan liikelaitoksen palveluyksikön palveluja. Vastaavasti asiakas saa mainituissa tilanteissa käyttää myös muun kuin valitsemansa suoran valinnan palveluntuottajan sosiaali- ja terveyskeskuksen tai suunhoidon yksikön palveluja, jos asiakas oleskelee kunnassa, jossa ei ole asiakkaan valitseman suoran valinnan palveluntuottajan palveluyksikköä.

Asiakkaan on tehtävä ilmoitus väliaikaisen palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön valinnasta sekä väliaikaisen asiakkuuden arvioidusta kestosta. Ilmoitus tehdään 77 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonhallintapalvelua käyttäen tai muutoin kirjallisesti maakunnalle, jonka asukas asiakas on. Asiakas voi tehdä ilmoituksen myös valitsemalleen väliaikaiselle suoran valinnan palveluntuottajalle. Jos asiakas on ilmoittanut valinnastaan muutoin kuin tiedonhallintapalvelua käyttäen, ilmoituksen vastaanottaneen maakunnan tai suoran valinnan palveluntuottajan on tallennettava tieto valinnasta viivytyksettä, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa asiakkaan ilmoituksen saapumisesta, 77 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tiedonhallintapalveluihin, joiden kautta tieto valinnasta välittyy asiakkaan palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta vastaaville tahoille. Väliaikaisen palveluntuottajan vastuu palvelujen tuottamisesta asiakkaan valitsemassa palveluyksikössä alkaa siitä, kun asiakas on tehnyt ilmoituksen valinnasta tiedonhallintapalvelua käyttäen tai siitä, kun asiakkaan muu ilmoitus valinnasta on tallennettu tiedonhallintapalveluihin.

9 §

Kiireellinen sosiaali- ja terveydenhuolto

Oikeudesta saada asuinpaikasta riippumatta kiireellistä sairaanhoitoa säädetään terveydenhuoltolain 50 §:ssä ja oikeudesta saada kiireellistä sosiaalihuoltoa säädetään sosiaalihuoltolain 12 §:ssä.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Asiakkaalla on oikeus saada oleskelupaikkakunnallaan kiireellistä 18 §:ssä tarkoitettua terveydenhuoltoa sekä suun terveydenhuoltoa muultakin kuin valitsemaltaan suoran valinnan palveluntuottajalta tämän palveluyksikön aukioloaikoina, jos hänen hoitonsa kiireellisyys sitä edellyttää.

10 §

Ammattihenkilön valinta

Asiakas voi valita palveluja antavan sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilön tai ammattihenkilöiden moniammatillisen ryhmän siinä laajuudessa kuin se on palveluyksikön toiminnan tarkoituksenmukaisen toteuttamisen ja asiakkaan turvallisen ja laadukkaan palvelun kannalta mahdollista.

Toistuvissa asiakassuhteissa ja saman hoitojakson aikana on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä mahdollisuus saman ammattihenkilön palveluihin.

11 §

Palveluntuottajan valinta alaikäiselle

Alaikäisen asiakkaan puolesta palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön valitsee hänen huoltajansa tai muu laillinen edustajansa. Viisitoista vuotta täyttänyt alaikäinen saa itse valita palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön.

Viisitoista vuotta täyttäneen alaikäisen laillisella edustajalla on alaikäisen kanssa rinnakkainen oikeus valita alaikäisen puolesta palveluntuottaja ja tämän palveluyksikkö. Jos viisitoista vuotta täyttäneen alaikäisen ja laillisen edustajan näkemykset valinnasta eroavat toisistaan, alaikäisen mielipide on määrävä.

12 §

Palveluntuottajan valinta erityistilanteissa

Sosiaalihuollon asiakaslain 9 §:ssä ja potilaslain 6 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa maakunnan liikelaitoksen on selvitettävä yhteistyössä täysi-ikäisen asiakkaan laillisen edustajan taikka lähimaisen tai muun läheisen kanssa, mikä palveluntuottaja ja sen palveluyksikkö vastaisi parhaiten asiakkaan tahtoa.

13 §

Valinnanvapautta koskevat rajoitukset

Oikeus valita maakunnan liikelaitos ja sen palveluyksikkö ei koske terveydenhuoltolain 16 ja 17 §:ssä säädettyjä kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuoltoa eikä lastensuojelulaissa tarkoitettua lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua.

14 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut laitoshoidon aikana

Laitoshoidon tai laitospalvelujen tuottaja vastaa asiakkaalle annettavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluvan laitoshoidon tai laitospalvelujen antamisen aikana. Jos asiakas on laitoshoidossa tai hänelle annetaan laitospalveluja yli kuukauden ajan, suoran valinnan palveluntuottajan vastuu keskeytyy laitoshoidon tai laitospalvelujen ajaksi.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Laitoshoidon tai laitospalvelujen tuottajan on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle yli kuukauden kestäväen laitoshoidon tai laitospalvelujen alkamisesta ja päättymisestä. Kansaneläkelaitos huolehtii laitoshoidon alkamista ja päättymistä koskevan tiedon ilmoittamisesta muille asiakkaan palvelujen tuottamisesta vastaaville tahoille.

3 luku

Suoran valinnan palvelut

15 §

Suoran valinnan palveluntuottajat

Suoran valinnan palveluja tuottavat maakunnan liikelaitokset 16 §:ssä tarkoitetuissa sosiaali- ja terveyskeskuksissa ja suunhoidon yksiköissä sekä 45 ja 46 §:n mukaisen ilmoittautumismenettelyn perusteella tuottajiksi hyväksytyt yksityiset palveluntuottajat.

16 §

Maakunnan liikelaitoksen sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö

Maakunnalla tulee olla liikelaitoksessa tämän lain 18 §:n 1 – 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten sosiaali- ja terveyskeskus tai -keskuksia ja tämän lain 18 §:n 3 – 4 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten suunhoidon yksikkö tai yksiköitä.

Sosiaali- ja terveyskeskukset ja suunhoidon yksiköt voivat toimia osana järjestämislain 22 §:ssä tarkoitettua liikelaitosta tai maakunta voi perustaa niitä varten erillisen liikelaitoksen tai liikelaitoksia. Maakunnalla voi lisäksi olla yksi tai useampia yhtiöitä tai muita yhteisöjä suoran valinnan palvelujen tuottamiseksi. Liikelaitoksen tuottamien suoran valinnan palvelujen kirjanpito on eriytettävä muusta liikelaitoksen toiminnasta siten kuin 57 §:ssä säädetään.

Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön toimintoja voidaan tarpeen mukaan sijoittaa erillisiin palveluyksiköihin tai järjestää liikkuvien palvelujen avulla.

17 §

Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön valinta

Asiakkaalla on oikeus valita sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluntuottaja ja käyttämänsä sosiaali- ja terveyskeskus sekä suunhoidon suoran valinnan palveluntuottaja ja käyttämänsä suunhoidon yksikkö. Valinta tehdään 18 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja suun terveydenhuollon palvelujen osalta erikseen. Asiakas saa valita vain yhden sosiaali- ja terveyskeskuksen ja yhden suunhoidon yksikön.

Alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret, jotka saavat suun terveydenhuollon palvelut maakunnan liikelaitoksesta osana terveydenhuoltolain 16 §:ssä tarkoitettua kouluterveydenhuoltoa tai 17 §:ssä tarkoitettua opiskeluterveydenhuoltoa, eivät käytä suunhoidon yksikön palveluja. Myöskään terveydenhuoltolain 15 §:ssä tarkoitettuja neuvolapalveluja saavat lapset, jotka saavat suunhoidon palvelut maakunnan liikelaitoksesta, eivät käytä suunhoidon yksikön palveluja.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Suoran valinnan palveluntuottajan on annettava asiakkaalle mahdollisuus asioida myös muissa palveluyksiköissään kuin hänen valitsemassaan sosiaali- ja terveyskeskuksessa tai suunhoidon yksikössä.

18 §

Suoran valinnan palvelut

Sosiaali ja terveyskeskuksessa tuotettavia sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluja ovat:

- 1) terveydenhuoltolain 13 §:ssä tarkoitettu terveysneuvonta ja terveystarkastukset;
- 2) terveydenhuollon neuvonta ja ohjaus;
- 3) yleislääketieteen alaan kuuluva, terveydenhuollon ammattihenkilön suorittama, vastaanotolla, kotikäynneillä tai etäyhteyksien avulla toteutettava asiakkaiden oireiden, toimintakyvyn ja sairauksien tutkimus, toteaminen ja hoito;
- 4) edellä 3 kohdassa tarkoitettuihin palveluihin liittyvä terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu kuntoutusneuvonta ja -ohjaus ja 2 kohdassa tarkoitettu toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi;
- 5) terveydenhuoltolain 22 §:ssä tarkoitettujen todistusten antaminen silloin kun ne liittyvät edellä 1—4 kohdassa tarkoitettuihin palveluihin;
- 6) edellä mainittuihin palveluihin kuuluvat laboratorio- ja kuvantamispalvelut; sekä
- 7) sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitettu laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön antama sosiaalihuollon neuvonta ja ohjaus.

Lisäksi maakunnan on sisällytettävä sosiaali- ja terveyskeskuksessa tuotettaviin suoran valinnan palveluihin 1 momentissa tarkoitettuihin palveluihin liittyviä muiden kuin yleislääketieteen alaan kuuluvien terveydenhuollon ammattihenkilöiden konsultaatio- ja vastaanottopalveluja siten, että jokaisessa sosiaali- ja terveyskeskuksessa on mainittuja palveluja väestön palvelutarvetta vastaavasti vähintään kahdelta lääketieteen erikoisalalta. Maakunnan on päätettävä eri erikoisalojen konsultaatio- ja avovastaanottopalvelujen sisältö ja laajuus ottaen huomioon hoidon tarve sairauksissa, joilla on suuri vaikutus väestön terveyteen sekä siten, että se vastaa maakunnan asukkaiden palvelutarpeisiin. Maakunnan mahdollisuudesta päättää aluekohtaisesti sosiaali- ja terveyskeskusten konsultaatio- ja vastaanottopalvelujen määrästä ja erikoisaloista säädetään 42 §:n 3 momentissa.

Suunhoidon yksikössä tuotettavia suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluja ovat:

- 1) terveydenhuoltolain 13 §:ssä tarkoitettu terveysneuvonta ja terveystarkastukset;
- 2) suusairauksien ennaltaehkäisy ja siihen liittyvä neuvonta ja muut palvelut sekä määräaikaisten suun terveystarkastukset;
- 3) muu kuin hammaslääketieteen erikoisaloihin kuuluva suun ja hampaiden tutkimus, hoidon tarpeen arviointi ja hoidon suunnittelu;
- 4) suusairauksien oireiden toteaminen, oireen mukainen hoito ja hammasproteettiset korjaukset;
- 5) muut kuin hammaslääketieteen erikoisaloihin kuuluvat iensairauksien ja hammasinfektioiden hoidot sekä suun ja hampaiston korjaavat ja kirurgiset hoitotoimenpiteet;
- 6) edellä tässä momentissa tarkoitettuihin palveluihin liittyvät hammaslääkärin todistukset ja lausunnot; sekä
- 7) edellä mainittuihin palveluihin liittyvät kuvantamispalvelut ja vastaanottotoiminta.

Lisäksi maakunnan on sisällytettävä suunhoidon yksikössä tuotettaviin suoran valinnan palveluihin maakunnan alueen palvelutarjonta ja asukkaiden palvelutarve huomioon ottaen riittävä määrä 3 momentissa tarkoitettuihin palveluihin liittyviä terveydenhuollon ammattihenkilöiden konsultaatio-

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

ta ja vastaanottopalveluja lukuun ottamatta sairaalaolosuhteita edellyttäviä suun terveydenhuollon palveluja.

Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitettuihin suun terveydenhuollon palveluihin eivät kuulu palvelut alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille, jotka saavat terveydenhuoltolain 15 §:ssä tarkoitettuja neuvolapalveluja, 16 §:ssä tarkoitettua kouluterveydenhuoltoa tai 17 §:ssä tarkoitettua opiskeluterveydenhuoltoa.

Maakunnan päättäessä siitä, mitä 2 ja 4 momentissa tarkoitettuja palveluja se siirtää suoran valinnan palveluihin, maakunnan on otettava huomioon asukkaiden palvelutarve, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, palvelukokonaisuuksien toimivuuden edistäminen, paikalliset olosuhteet ja mahdollisuudet järjestää palvelut kustannusvaikuttavalla tavalla sosiaali- ja terveyskeskuksissa ja suunhoidon yksiköissä. Siirron edellytyksenä on, että asiakas- ja potilasturvallisuus ei vaarannu. Maakunnan tulee säännöllisesti seurata palvelujen tarjontaa alueellaan. Maakunta ei voi siirtää 2 ja 4 momentin perusteella suoran valinnan palveluihin tehtäviä, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, jollei tehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle ole säädetty erikseen. Maakunta ei voi myöskään siirtää suoran valinnan palveluihin järjestämislain 11 §:ssä tarkoitettuja suuremmiksi kokonaisuuksiksi koottavia palveluja tai laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluja.

Maakunnan on tehtävä hallintopäätös 2 ja 4 momentin mukaisten palvelujen siirtämisestä suoran valinnan palveluihin. Maakunnan on julkaistava suoran valinnan palvelujen kuvaukset julkisessa tietoverkossa. Tiedot on annettava asiakkaalle pyydettyä myös suullisesti tai kirjallisesti.

19 §

Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön erikoistuminen ja lisäpalvelut

Sosiaali- ja terveyskeskuksessa ja suunhoidon yksikössä voidaan erikoistua tuottamaan 18 §:ssä tarkoitettuja palveluja erityisesti tietyille asiakasryhmälle tai tietyille asiakasryhmille. Niissä on kuitenkin tuotettava 18 §:ssä tarkoitettut palvelut kaikille muillekin asiakkaille yhdenvertaisesti.

Maakunnan mahdollisuudesta hankkia järjestämisvastuulleen kuuluvia muita kuin suoran valinnan palveluja suoran valinnan palveluntuottajalta säädetään maakuntalain 8 §:ssä.

20 §

Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön valinnasta ilmoittaminen

Asiakkaan on tehtävä suoran valinnan palveluntuottajan sekä käyttämänsä sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön valinnastaan ilmoitus 77 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonhallintapalvelua käyttäen tai muutoin kirjallisesti sille maakunnalle, jonka asukas hän on. Asiakas voi tehdä ilmoituksen myös valitsemalleen suoran valinnan palveluntuottajalle.

Suoran valinnan palveluntuottajan vastuu palvelujen tuottamisesta asiakkaan valitsemassa palveluyksikössä alkaa siitä, kun asiakas on tehnyt ilmoituksen valinnasta tiedonhallintapalvelua käyttäen tai siitä, kun asiakkaan muu ilmoitus valinnasta on tallennettu 77 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tiedonhallintapalveluihin, jollei asiakas ole ilmoittanut myöhempää ajankohtaa asiakkuuden alkamiselle.

Jos asiakas on ilmoittanut valinnastaan muutoin kuin tiedonhallintapalvelua käyttäen, ilmoituksen vastaanottaneen maakunnan tai suoran valinnan palveluntuottajan on tallennettava tieto valinnasta

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

viivytyksettä, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa asiakkaan ilmoituksen saapumisesta, 77 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tiedonhallintapalveluihin, joiden kautta tieto valinnasta välittyy asiakkaan palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta vastaaville tahoille.

Asiakas saa tehdä uuden suoran valinnan palveluntuottajaa sekä käyttämäänsä sosiaali- ja terveyskeskusta ja suunhoidon yksikköä koskevan valinnan aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua edellisestä valinnasta. Asiakkaalla on kuitenkin oikeus vaihtaa suoran valinnan palveluntuottajaa sekä käyttämäänsä sosiaali- ja terveyskeskusta ja suunhoidon yksikköä määräajasta riippumatta muuttaessaan asuinpaikkaansa. Lisäksi maakunta voi asiakkaan hakemuksesta antaa oikeuden vaihtaa suoran valinnan palveluntuottajaa sekä asiakkaan käyttämää sosiaali- ja terveyskeskusta tai suunhoidon yksikköä määräajasta riippumatta muusta perustellusta syystä.

4 luku

Maakunnan liikelaitoksen valinta

21 §

Asiakkaan oikeus valita maakunnan liikelaitos

Asiakas saa muut kuin suoran valinnan palvelut sen maakunnan liikelaitokselta, jonka asukas hän on, jollei hän valitse muun kuin asuinmaakuntansa liikelaitosta. Asiakas saa valita myös muun kuin asuinmaakuntansa liikelaitoksen, jollei valinta-oikeutta ole erikseen lailla tai sen nojalla rajoitettu. Valitulla maakunnan liikelaitoksella ei kuitenkaan ole velvollisuutta tuottaa asiakkaan kotiin vietäviä palveluja maakunnan ulkopuolelle.

Maakunnan liikelaitosta saa vaihtaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua edellisestä valinnasta. Asiakkaalla on kuitenkin oikeus vaihtaa maakunnan liikelaitosta määräajasta riippumatta muuttaessaan asuinpaikkaansa. Lisäksi järjestämisvastuussa oleva maakunta voi asiakkaan hakemuksesta antaa oikeuden vaihtaa maakunnan liikelaitosta määräajasta riippumatta muusta perustellusta syystä.

Asiakkaan on ilmoitettava maakunnan liikelaitoksen vaihtamisesta maakunnalle, jonka asukas hän on. Ilmoitus tehdään 77 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonhallintapalvelua käyttäen tai muutoin kirjallisesti. Vastuu siirtyy valitulle uudelle maakunnan liikelaitokselle siitä, kun asiakas on tehnyt ilmoituksen valinnasta tiedonhallintapalvelua käyttäen tai siitä, kun asiakkaan kirjallinen ilmoitus valinnasta on tallennettu 77 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tiedonhallintapalveluihin, jollei asiakas ole ilmoittanut myöhempää ajankohtaa. Jos asiakas on tehnyt ilmoituksen muutoin kuin tiedonhallintapalvelua käyttäen, ilmoituksen vastaanottaneen maakunnan on tallennettava tieto valinnasta viivytyksettä, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa asiakkaan ilmoituksen saapumisesta, 77 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tiedonhallintapalveluihin, joiden kautta tieto valinnasta välittyy asiakkaan palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta vastaaville tahoille.

22 §

Maakunnan liikelaitoksen palveluyksiköiden valinta

Asiakas saa muut kuin suoran valinnan palvelut 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun maakunnan liikelaitoksen palveluyksiköistä sen mukaan kuin kyseinen maakunnan liikelaitos on järjestänyt toimintansa. Näissä palveluyksiköissä voidaan tuottaa myös suoran valinnan palveluja noudattaen, mitä 57 §:ssä säädetään. Jos asiakkaalle annettavaa muuta kuin suoran valinnan palvelua tuotetaan useam-

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

massa maakunnan liikelaitoksen palveluyksikössä, asiakas saa valita palvelua tuottavan palveluyksikön.

Maakunnan liikelaitoksen määrittelemissä samaan palvelukokonaisuuteen kuuluvissa palveluissa palveluyksikköä saa vaihtaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua edellisestä valinnasta. Maakunnan liikelaitos voi tällöinkin antaa asiakkaalle mahdollisuuden asioida myös muissa palveluyksiköissään. Asiakkaalla on kuitenkin oikeus vaihtaa palveluyksikköä määräajasta riippumatta muuttaessaan asuinpaikkaansa. Lisäksi liikelaitoksen sijaintimaakunta voi asiakkaan hakemuksesta antaa oikeuden vaihtaa palveluyksikköä maakunnan alueella määräajasta riippumatta muusta perustellusta syystä.

Asiakkaan on ilmoitettava 2 momentissa tarkoitetun palveluyksikön vaihtamisesta maakunnalle, jonka asukas hän on. Ilmoitus tehdään 77 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonhallintapalvelua käyttäen tai muutoin kirjallisesti. Vastuu siirtyy valitulle uudelle palveluyksikölle siitä, kun asiakas on tehnyt ilmoituksen valinnasta tiedonhallintapalvelua käyttäen tai siitä, kun asiakkaan kirjallinen ilmoitus valinnasta on tallennettu 77 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tiedonhallintapalveluihin, jollei asiakas ole ilmoittanut myöhempää ajankohtaa. Jos asiakas on tehnyt ilmoituksen muutoin kuin tiedonhallintapalvelua käyttäen, ilmoituksen vastaanottaneen maakunnan on tallennettava tieto valinnasta viivytyksettä, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa asiakkaan ilmoituksen saapumisesta, 77 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tiedonhallintapalveluihin, joiden kautta tieto valinnasta välittyy asiakkaan palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta vastaaville tahoille.

23 §

Maakunnan liikelaitoksen valinta kiireettömässä sairaanhoidossa

Kun asiakas on saanut terveydenhuoltolain 52 §:n mukaisen lähetteen kiireetöntä sairaanhoitoa varten, asiakkaalla on oikeus valita palvelua antava maakunnan liikelaitoksen palveluyksikkö 22 §:stä poiketen myös muun kuin 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun maakunnan liikelaitoksen palveluyksiköistä. Lähetteen tekijän on selvitettävä asiakkaalle vaihtoehdot palveluyksikön valinnassa noudattaen, mitä potilaslain 5 §:ssä säädetään.

5 luku

Asiakasseteli

24 §

Asiakassetelipalvelut

Maakunnan liikelaitoksen on tarjottava asiakkaalle asiakasseteli tuotantovastuulleen kuuluvien seuraavien tarkemmin määrittelemiensä muiden kuin suoran valinnan palvelujen saamiseksi:

- 1) sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdissa tarkoitettu sosiaalinen kuntoutus;
- 2) sosiaalihuoltolain 19 §:ssä tarkoitettu kotipalvelu;
- 3) sosiaalihuoltolain 20 §:ssä tarkoitettu kotihoito;
- 4) sosiaalihuoltolain 21 §:ssä, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n 2 momentissa ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettut asumispalvelut;
- 5) sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:ssä tarkoitettu vammaisten henkilöiden työtoiminta;
- 6) terveydenhuoltolain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu kotisairaanhoito;
- 7) terveydenhuoltolain 29 §:ssä tarkoitettuun lääkinnälliseen kuntoutukseen liittyvät terveydenhuollon ammattihenkilön yksittäiset vastaanottokäynnit; sekä

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

8) suunhoidossa tarpeelliset hammasproteettiset hoidot.

Maakunta voi rajata asiakassetelin käyttöönoton laajuutta kussakin 1 momentissa tarkoitettussa palvelussa, jos se on välttämätöntä palvelukokonaisuuksien toimivuuden tai palvelujen kustannustehokkaan järjestämisen perusteella. Maakunnan on lisäksi päätettävä perusteet, jotka maakunnan liikelaitoksen on otettava huomioon sen määriteltäessä asiakassetelillä annettavan palvelun tarkemman sisällön.

Maakunnan on päätettävä, että asiakasseteliä on käytettävä maakunnan liikelaitoksen tuottamisvastuulle kuuluvissa muissakin kuin 1 momentissa tarkoitetuissa palveluissa silloin, kun asiakas ei pääse maakunnan liikelaitoksen palveluihin terveydenhuoltolain 52 §:n 3 momentin mukaisessa määräajassa.

Maakunta voi lisäksi ottaa asiakassetelin käyttöön muissakin sosiaali- ja terveystaloudissa kuin 1 ja 3 momentissa tarkoitetuissa palveluissa. Maakunnan on tehtävä päätös siitä, käytetäänkö asiakasseteliä muissakin tässä momentissa tarkoitetuissa palveluissa. Päätäessään asiakassetelin käyttöönotosta ja asiakassetelillä maksettavien palvelujen määrästä, maakunnan on otettava huomioon hoidon saatavuuden määräaikojen, palvelujen saavutettavuuden ja palvelukokonaisuuksien toimivuuden edistäminen sekä sen varmistaminen, että myös muissa kuin suoran valinnan palveluissa toteutuu riittävästi asiakkaan mahdollisuus valita palveluntuottaja. Maakunnan tulee säännöllisesti seurata sosiaali- ja terveystaloudien tarjontaa alueellaan.

Päätäessään 2 ja 6 momentin perusteella asiakassetelin käytön laajuudesta sekä 3 ja 4 momentin perusteella muista asiakassetelipalveluista, maakunnan on otettava huomioon järjestämislain 26 §:ssä tarkoitettut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet, maakunnan asukkaiden tarpeet ja järjestämislain 14 §:ssä tarkoitettu maakunnan palvelustrategia ja sen linjaukset muilta tuottajilta hankittavista palveluista. Asiakassetelin arvo on määriteltävä siten, että asiakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus valita sillä maakunnan hyväksymä palveluntuottaja. Asiakassetelin arvoa määriteltäessä on lisäksi otettava huomioon kustannukset, jotka aiheutuisivat maakunnan liikelaitokselle vastaavan palvelun tuottamisesta.

Maakunta ei voi ottaa asiakasseteliä käyttöön sellaisissa palveluissa, joissa asiakassetelin käyttöönotto voi vaarantaa asiakas- tai potilasturvallisuuden tai maakunnan liikelaitoksen lakisääteistä tehtävistä suoriutumisen. Maakunta ei voi sisällyttää asiakassetelillä maksettaviin palveluihin palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, jollei tehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle ole säädetty erikseen.

25 §

Palvelutarpeen arviointi ja menettely asiakasseteliä annettaessa

Maakunnan liikelaitos vastaa asiakassetelipalveluissa asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarpeen arvioinnista ja sosiaalihuoltoa koskevan hallintopäätöksen teosta siten, kuin niistä erikseen säädetään. Palvelutarpeen arvioinnissa on noudettava lisäksi, mitä 34 §:n 3 momentissa säädetään.

Jos asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella täyttyvät edellytykset maakunnan 24 §:ssä tarkoitettulla tavalla käyttöön ottaman asiakassetelin saamiselle, asiakkaalle on tarjottava palveluun asiakasseteli.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Jos asiakas kieltäytyy hänelle tarjotusta asiakassetelistä, maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamisesta muulla tavoin.

Jos asiakkaan kohdalla täyttyvät edellytykset palvelun saamiseen sekä asiakassetelillä että jäljempänä 6 luvussa tarkoitettulla henkilökohtaisella budjetilla, asiakkaalla on oikeus valita, tuotetaanko palvelu asiakassetelillä vai henkilökohtaisella budjetilla.

26§

Asiakassetelipalveluntuottajan valinta

Asiakkaalla on oikeus valita asiakassetelillä annettavan palvelun tuottajaksi yksityinen palveluntuottaja, jonka jokin maakunta on hyväksynyt asiakassetelipalveluntuottajaksi.

Maakunnan liikelaitoksella on sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:ssä ja potilaslain 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla velvollisuus antaa asiakkaalle tietoa palveluntuottajista, joilta asiakas voi saada palveluja asiakassetelin perusteella.

6 luku

Henkilökohtainen budjetti

27 §

Henkilökohtaisen budjetin henkilöllinen soveltamisala

Maakunnan liikelaitoksen on tarjottava henkilökohtaista budjettia vanhuspalvelulain 3 §:n 2 kohdassa, vammaispalvelulain 2 §:ssä tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 1 §:ssä tarkoitetulle henkilölle, jolla on todettu tarve sosiaali- ja terveystalveuille.

Maakunta voi päättää käyttää henkilökohtaista budjettia myös muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden palvelujen tuottamisessa.

Henkilökohtaista budjettia voidaan käyttää niiden 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamisessa, joilla on jatkuvaa ja laaja-alaista avun tai tuen taikka hoidon ja huolenpidon tarvetta ja jotka pystyvät joko itse tai tuettuna suunnittelemaan ja valitsemaan omat palvelunsa. Henkilökohtaisen budjetin käyttämisen tulee olla asiakkaan edun mukaista.

28 §

Henkilökohtaisella budjetilla tuotettavat palvelut

Henkilökohtaisella budjetilla maksetaan muita kuin suoran valinnan palveluihin kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Henkilökohtaisella budjetilla ei voi kuitenkaan saada palvelua maakunnan liikelaitoksen tuottamana.

Maakunta ei voi päättää henkilökohtaisen budjetin käyttämisestä palveluihin, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, jollei tehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle ole säädetty erikseen. Maakunta ei voi myöskään päättää henkilökohtaisen budjetin käyttämisestä järjestämislain 11 §:ssä tarkoitetuissa suuremmiksi kokonaisuuksiksi koottavissa palveluissa tai laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluissa.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

29 §

Asiakkaan oikeus henkilökohtaiseen budjettiin

Jos 27 §:ssä säädettyt edellytykset asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella täyttyvät, asiakkaalla on oikeus henkilökohtaiseen budjettiin.

Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä hänelle tarjotusta henkilökohtaisesta budjetista, jolloin maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan palvelujen tuottamisesta muulla tavoin. Maakunnan liikelaitos vastaa muulla tavoin myös niiden palvelujen tuottamisesta, joita ei sisällytetä asiakkaan henkilökohtaiseen budjettiin.

30 §

Menettely henkilökohtaisen budjetin käyttämisessä

Maakunnan liikelaitoksen on huolehdittava asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta palvelujen suunnittelussa ja annettava asiakkaalle selvitys palvelujen saatavuudesta, laadusta ja kustannuksista. Neuvonta, ohjaus ja selvitys on annettava siten kuin niistä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslain 5 §:ssä tai potilaslain 5 §:ssä.

Henkilökohtaisen budjetin käyttäminen edellyttää asiakkaan palvelutarpeen arviointia, asiakassuunnitelman laatimista ja henkilökohtaista budjettia koskevan päätöksen tekemistä. Asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarpeen arvioinnissa sekä asiakassuunnitelman ja hallintopäätöksen tekemisessä on noudatettava, mitä niistä muualla lainsäädännössä säädetään.

Henkilökohtaisen budjetin suuruuden määrittämisessä on otettava huomioon eri palvelujen käyttötarve ja se, mitä palvelujen tuottaminen maakunnan liikelaitoksen tuottamana maksaisi.

Henkilökohtaisen budjetin päätöksen ja asiakassuunnitelman perusteella asiakas valitsee palvelujen sisällön ja niiden tuottajat tai palvelut toteuttavat henkilöt.

31 §

Henkilökohtaisen budjetin hallinnointi

Henkilökohtainen budjetti on laadittava joko määräajaksi tai toistaiseksi voimassa olevaksi. Henkilökohtaisen budjetin toteutumista on arvioitava vähintään vuosittain sekä tarvittaessa muutettava sitä. Henkilökohtaista budjettia on tarkistettava lisäksi, mikäli asiakkaan elämäntilanne, olosuhteet tai avuntarve olennaisesti muuttuvat. Henkilökohtaista budjettia on tarkistettava myös kustannustason olennaisesti muuttuessa tai, jos sen suuruus ei vastaa asiakkaan palvelutarvetta.

Henkilökohtaisen budjetin muuttamista voi ehdottaa asiakas, asiakkaan lähiomainen tai muu läheinen henkilö, asiakkaan laillinen edustaja, palveluntuottaja tai maakunnan liikelaitos.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

7 luku

Neuvonta ja ohjaus, palvelutarpeen arviointi ja palvelujen yhteensovittaminen

32 §

Valinnanvapauden käyttämiseen liittyvä ohjaus, neuvonta ja tuki

Maakunnan on huolehdittava siitä, että asiakkaat saavat tässä laissa tarkoitettuja palveluja, valinnanvapautta ja valinnanvapauden käyttämistä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä tukea valinnanvapauden käyttämiseen.

Suoran valinnan palveluntuottajan on annettava asiakkailleen 1 momentissa tarkoitettua ohjausta, neuvontaa ja tukea. Suoran valinnan palveluntuottajan on huolehdittava siitä, että sen antama neuvonta, ohjaus ja muut toimenpiteet edistävät sosiaalihuoltolaissa tarkoitettua asiakkaan edun toteutumista ja sitä, että asiakas saa potilaslaissa ja terveydenhuoltolaissa tarkoitettulla tavalla tarvettaan vastaavan julkiseen palveluvalikoimaan kuuluvan hoidon ja palvelun.

Ohjausta, neuvontaa ja tukea on suunnattava erityisesti asiakkaille, jotka tarvitsevat laaja-alaisesti yhteensovitettavia palveluja, paljon palveluja tai ovat erityisen tuen tarpeessa. Samalla on varmistettava, että myös 12 §:ssä tarkoitettut asiakkaat voivat valita palveluntuottajan ja saavat valinnan tekemiseen riittävästi tukea.

33 §

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma suoran valinnan palveluissa

Suoran valinnan palveluntuottaja arvioi asiakkaan palvelutarpeen 18 §:ssä tarkoitettuihin palveluihin siten kuin siitä erikseen säädetään.

Suoran valinnan palveluntuottajan on laadittava asiakassuunnitelmaan asiakkaalle annettavia suoran valinnan palveluja koskeva osuus siten kuin siitä erikseen säädetään.

Jos suoran valinnan palveluntuottaja arvioi, että asiakkaalla on tarve muuhun kuin suoran valinnan palveluun, palveluntuottajan on ohjattava asiakas palvelutarpeen arvioinnista vastaavaan maakunnan liikelaitokseen.

34 §

Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma maakunnan liikelaitoksessa

Muissa kuin suoran valinnan palveluissa asiakas voi hakeutua palvelutarpeen arvioinnista vastaavaan maakunnan liikelaitoksen palveluyksikköön ilman sosiaali- ja terveyskeskuksen tai suunhoitoyksikön antamaa ohjausta. Asiakkaan ottaminen sairaalaan kiireetöntä sairaanhoitoa varten edellyttää kuitenkin terveydenhuoltolain 52 §:ssä tarkoitettua lääkärin tai hammaslääkärin tutkimukseen perustuvaa lähetettä.

Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laadinnasta muissa kuin suoran valinnan palveluissa. Lisäksi maakunnan liikelaitos on kokonaisvastuussa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laadinnasta, kun asiakas saa suoran

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

valinnan palvelujen lisäksi maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevia palveluja. Sosiaali- huollon asiakkaalle nimettävästä omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 42 §:ssä.

Maakunnan liikelaitoksen on oltava palvelutarpeen arvioinnissa ja asiakassuunnitelmaa laatiessaan yhteistyössä suoran valinnan palveluntuottajan ja muiden asiakkaan palveluja toteuttavien palveluntuottajien kanssa. Yhteistyöllä on mahdollistettava se, että arvioitaessa palvelutarvetta ja laadittaessa asiakassuunnitelmaa asiakas voi asioida mahdollisuuksien mukaan maakunnan liikelaitoksen kanssa sähköisesti tai muutoin ilman erillistä henkilökohtaista asiointia, jos se on palvelun tai hoidon kannalta perusteltua.

Jos maakunnan liikelaitos arvioi, että asiakkaalla on tarve suoran valinnan palveluntuottajan tuotantovastuulla olevaan palveluun, liikelaitoksen on ohjattava asiakas hänen valitsemaansa sosiaali- ja terveyskeskukseen tai suunhoidon yksikköön. Maakunnan liikelaitos voi 3 momentissa säädettyä noudattaen arvioida asiakkaan palvelutarpeen ja laatia asiakassuunnitelman myös suoran valinnan palvelujen osalta, jos se on asiakkaan palvelutarve huomioon ottaen perusteltua. Suoran valinnan palveluntuottajan on järjestämislain 23 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetyllä tavalla toteutettava asiakkaan palvelut tuottamiensa palvelujen osalta asiakassuunnitelman mukaisesti.

35 §

Suoran valinnan palveluntuottajan vastuu palvelujen yhteensovittamisesta

Suoran valinnan palveluntuottaja vastaa asiakkaan suoran valinnan palvelujen yhteensovittamisesta, jos asiakas saa vain suoran valinnan palveluja. Kun asiakkaan palvelujen yhteensovittamisesta vastaa maakunnan liikelaitos, suoran valinnan palveluntuottajan on tehtävä yhteistyötä maakunnan liikelaitoksen kanssa. Palvelujen yhteensovittamiseen liittyvistä palveluntuottajan velvollisuuksista säädetään järjestämislain 23 §:ssä.

36 §

Maakunnan ja maakunnan liikelaitoksen vastuu palvelujen yhteensovittamisesta

Maakunnan velvollisuudesta huolehtia asiakkaiden palvelujen yhteensovittamisesta säädetään järjestämislain 13 §:ssä.

Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan palvelujen yhteensovittamisesta myös suoran valinnan palvelujen osalta, kun asiakas saa suoran valinnan palvelujen lisäksi maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevia muita kuin suoran valinnan palveluja. Liikelaitoksen on huolehdittava palvelujen yhteensovittamisen edellyttämästä yhteistyöstä palveluntuottajien välillä. Lisäksi maakunnan liikelaitoksen on huolehdittava siitä, että asiakkaat saavat palvelujen yhteensovittamiseen liittyvää neuvontaa ja ohjausta.

Palvelujen yhteensovittamisessa ja siihen liittyvässä neuvonnassa ja ohjauksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaisiin, jotka tarvitsevat laaja-alaisesti yhteen sovitettavia palveluja tai paljon palveluja tai jotka ovat erityisen tuen tarpeessa.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

37 §

Sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä annettavat maakunnan liikelaitoksen palvelut

Maakunnan liikelaitoksen ja sosiaali- ja terveyskeskuksen on tehtävä yhteistyötä lähellä asiakasta tapahtuvan asiakkaiden palvelutarpeen edellyttämän sujuvan palvelun varmistamiseksi, palvelun turvallisuuden ja vaikuttavuuden kannalta tarpeettoman erillisen asioinnin vähentämiseksi ja palvelujen yhteensovittamisen helpottamiseksi. Maakunnan liikelaitos voi antaa maakunnan päättämällä tavalla alueellisten palvelutarpeiden mukaisesti tuotantovastuullaan olevia muita kuin suoran valinnan palveluja sosiaali- ja terveyskeskusten yhteydessä palveluntuottajan kanssa sovittavalla tavalla. Maakunnan liikelaitoksen palveluja voi antaa sosiaali- ja terveyskeskuksen yhteydessä työskentelevä tai maakunnan alueella liikkuvasti työskentelevä maakunnan liikelaitoksen henkilöstö tai niitä voidaan antaa sähköisinä palveluina tai muilla soveltuvilla tavoilla.

Maakunnan liikelaitoksella on oltava yksi tai useampi sosiaalityöntekijöistä, muista sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja tarpeen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä muodostettu ryhmä, joka työskentelee maakunnan päättämällä tavalla maakunnan alueella sosiaali- ja terveyskeskusten yhteydessä alueellisten palvelutarpeiden mukaisesti. Ryhmän tehtävänä on antaa sosiaalihuollon konsultaatiopalveluja sosiaali- ja terveyskeskukselle, arvioida tarvittaessa sosiaali- ja terveyskeskuksen asiakkaiden palvelutarvetta maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla oleviin muihin kuin suoran valinnan palveluihin ja ohjata asiakkaat tarvittaessa maakunnan liikelaitoksen palveluihin.

Antaessaan ja kehittäessään 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja palveluja maakunnan liikelaitoksen on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaisiin, jotka tarvitsevat laaja-alaisesti yhteen sovitettavia palveluja tai paljon palveluja tai jotka ovat erityisen tuen tarpeessa.

Suoran valinnan palveluntuottajan on annettava 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa palveluissa maakunnan liikelaitoksen henkilöstön käyttöön sen tarvitsemat toimitilat maakunnan 42 §:n perusteella asettamien ehtojen mukaisesti. Maakunta ja palveluntuottaja voivat sopia toimitilojen käyttöä koskevista tarkemmista ehdoista.

8 luku

Palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyt

38 §

Palveluntuottajia koskevat vaatimukset

Tämän lain tarkoittaman palveluntuottajan on oltava palveluntuottajalain 10 §:n mukaisessa rekisterissä. Palveluntuottajan on lisäksi oltava liittyneenä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), jäljempänä asiakastietolaki, tarkoitettujen valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen käyttäjäksi. Edellä tarkoitettujen velvollisuuksien eivätkään koske sellaisia asiakkaalle sosiaali- tai terveyspalveluna myönnettyjen palvelujen tuottajia, joita palveluntuottajalain mukainen rekisteröintivelvoite ei koske.

39 §

Suoran valinnan palveluntuottajia koskevat vaatimukset

Suoran valinnan palveluntuottajalla on oltava sellaiset palveluntuottajalain 2 luvussa tarkoitettujen toimintaedellytykset, jotka turvaavat suoran valinnan palvelujen asianmukaisen tuotannon. Yksityi-

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

sellä suoran valinnan palveluntuottajalla on oltava toiminnan luonteeseen nähden riittävä taloudellinen kantokyky ja sen toiminnan on oltava vakaata siten, että suoran valinnan palvelujen tuotannon jatkuvuus voidaan turvata.

Suoran valinnan palveluntuottajan on toteutettava 18 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettu sosiaalihuollon ohjaus ja neuvonta siten, että palvelun toteuttaa suoran valinnan palveluntuottajaan palvelussuhteessa oleva henkilöstö.

Yksityisen sosiaali- ja terveystieteellisen toiminnasta vastaavan lääkärin sekä yksityisen suunhoidon yksikön hammaslääketieteellisestä toiminnasta vastaavan hammaslääkärin työajan sosiaali- ja terveystieteellisessä tai suunhoidon yksikössä on oltava vähintään 30 tuntia viikossa.

40 §

Suoran valinnan palvelujen kieli

Yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan on tuotettava palvelut kunnan kielellä palveluyksikössä, joka sijaitsee yksikielisessä kunnassa, sekä suomeksi ja ruotsiksi palveluyksikössä, joka sijaitsee kaksikielisessä kunnassa. Hankkiessaan palveluja muilta palveluntuottajilta yksityinen suoran valinnan palveluntuottaja vastaa siitä, että asiakkaan kielelliset oikeudet toteutuvat edellä säädettyjen velvoitteiden mukaisesti. Palveluntuottajan tulee oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että asiakkaan kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä.

Maakunta voi kuitenkin hakemuksesta myöntää yksityiselle suoran valinnan palveluntuottajalle poikkeusluvan velvollisuudesta tuottaa kaksikielisessä kunnassa palveluja molemmilla kansalliskielillä. Poikkeusluvan edellytyksenä on, että palveluyksikön sijaintialueella on asiakkaiden yhdenvertaisesti saavutettavissa muita suoran valinnan palveluntuottajien palveluyksiköitä siten, että asiakas voi saada palvelut omalla kielellään ja käyttää valinnanvapauttaan.

Maakunnan on peruutettava myöntämänsä poikkeuslupa, jos luvan myöntämisen jälkeen palveluyksikön sijaintialueen olosuhteet muuttuvat siten, etteivät suoran valinnan palvelut ole asiakkaiden yhdenvertaisesti saavutettavissa molemmilla kansalliskielillä ja niin, että asiakas voi käyttää valinnanvapauttaan.

Oikeudesta käyttää saamen kieltä suoran valinnan palveluissa sovelletaan mitä säädetään järjestämislain 6 §:n 1 momentissa. Maakunnan liikelaitoksen tuottamissa suoran valinnan palveluissa noudatetaan mitä kielellisistä oikeuksista säädetään järjestämislain 6 §:ssä.

41 §

Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin perusteella annettavien palvelujen kieli

Maakunnan on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava siitä, että asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin perusteella annettavia palveluja on saatavilla maakunnan alueella maakunnan kielillä siten, että asiakkaan valinnanvapaus mainituissa palveluissa toteutuu. Maakunnan mahdollisuudesta ottaa kielelliset olosuhteet huomioon tuottajille maksettavissa korvauksissa säädetään 70 ja 71 §:ssä.

Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin perusteella annettavat palvelut tuotetaan suomen tai ruotsin kielellä tai molemmilla kielillä. Palveluntuottajan on ilmoitettava tuottamiensa palvelujen

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

kieli asiakkaalle ennen palvelujen antamista. Lisäksi asiakassetelipalveluntuottajan on ilmoitettava palvelujen kieli julkisessa tietoverkossa. Jos palveluja annetaan molemmilla kielillä, asiakkaalla on oikeus valita, kumpaa kieltä palvelussa käytetään.

42 §

Maakunnan asettamat ehdot palveluntuottajille

Maakunta voi asettaa suoran valinnan palveluntuottajille sekä asiakassetelillä ja henkilökohtaisella budjetilla annettavan palvelun tuottajille palvelujen laatua, voimavaroja ja saatavuutta, palveluketjuja, palvelujen yhteensovittamista sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumista koskevia sekä muita palvelujen tuottamiseen liittyviä ehtoja, joilla edistetään väestön terveyttä ja hyvinvointia sekä väestön palvelutarpeita vastaavien riittävien palvelujen yhdenvertaista saatavuutta maakunnassa tai jotka muutoin ovat tarpeen maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseksi.

Palveluntuottajan on täytettävä maakunnan asettamat ehdot tässä laissa tarkoitettuja palveluja tuottaessaan. Ehtojen on oltava yhdenmukaiset kaikille samanlaisia palveluja tuottaville yrityksille, yhteisöille ja ammatinharjoittajille sekä maakunnan liikelaitoksen sosiaali- ja terveyskeskuksille ja suunhoidon yksiköille.

Maakunta voi päättää, että suoran valinnan palveluntuottajille asetettu, 1 momentissa tarkoitettu ehto koskee vain tietyllä maakunnan alueella toimivia sosiaali- ja terveyskeskuksia tai suunhoidon yksiköitä tai maakunnan määrittelemiä palveluja.

43 §

Palveluntuottajien ehtoja koskeva hallintopäätös

Maakunta tekee hallintopäätöksen 42 §:n mukaisesti palveluntuottajille asetettavista ehdoista. Ehdot voivat tulla voimaan aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua hallintopäätöksen tekemisestä. Maakunta voi muuttaa päätöstä, jos ehtojen muuttaminen on tarpeen lainsäädännön muutoksen, maakunnan järjestämisvastuun tai järjestämislain 14 §:n mukaisen palvelustrategian toteuttamiseksi.

Asetetut ehdot on julkaistava julkisessa tietoverkossa. Palveluntuottajat ovat velvollisia noudattamaan kulloinkin voimassa olevan hallintopäätöksen mukaisia ehtoja.

44 §

Palveluntuottajien kohtelun periaatteet

Maakunnan on kohdeltava palveluntuottajia yhdenvertaisella ja syrjimättömällä tavalla. Maakunnan on noudatettava avoimuuden ja suhteellisuuden periaatteita soveltaessaan valinnanvapausjärjestelmää.

45 §

Ilmoittautuminen suoran valinnan palvelun ja asiakassetelipalveluntuottajaksi

Yksityiseksi suoran valinnan palveluntuottajaksi tai asiakassetelipalveluntuottajaksi hyväksytään 38—41 §:n mukaiset vaatimukset ja 42 §:ssä tarkoitettavat ehdot täyttävä palveluntuottaja ja sen palveluyksiköt maakunnalle tehdyn ilmoituksen perusteella. Ilmoituksessa on oltava palveluntuottajan

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

nimi, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus sekä yhteystiedot ja sitoumus siitä, että tuottaja noudattaa tässä laissa, järjestämissä ja muualla lainsäädännössä palvelujen tuottamiselle säädettyjä sekä maakunnan määrittelemiä palvelujen vaatimuksia.

Lisäksi ilmoituksessa on oltava seuraavat tiedot siltä osin kuin ne poikkeavat palveluntuottajien rekisterissä olevista tiedoista:

- 1) palveluyksikön nimi, sijainti ja yhteystiedot;
- 2) palveluyksikön toimipisteiden sijainti ja yhteystiedot sekä maantieteellinen alue, jolla palveluja on saatavilla, jos palveluja tuotetaan kiinteän toimipisteen ulkopuolelle;
- 3) palveluyksikön tuottamat palvelut;
- 4) arvio siitä, mikä osa palveluista tuotetaan itse omana toimintana ja mikä osa hankitaan muilta palveluntuottajilta;
- 5) palvelut, joita on tarvittaessa tarkoitus hankkia muilta palveluntuottajilta;
- 6) palvelutoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä ja koulutus; sekä
- 7) palveluntuottajan ja palveluyksiköiden yhteyshenkilöiden nimet ja yhteystiedot.

Ilmoitus on toimitettava maakunnalle 77 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonhallintapalvelua käyttäen.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksessa ilmoitettavista tiedoista ja sähköisen ilmoituksen tietoteknisistä vaatimuksista.

46 §

Hyväksyminen suoran valinnan palvelun ja asiakassetelipalveluntuottajaksi

Maakunta hyväksyy yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan ja sen palveluyksiköt sekä asiakassetelipalveluntuottajan 45 §:n mukaisesti tehdyn ilmoituksen perusteella.

Maakunta voi ennen hyväksymispäätöstä tarkastaa suoran valinnan palveluntuottajan toiminnan ja palveluyksiköiden toimitilat. Tarkastusoikeutta ei ole kuitenkaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin, ellei tarkastaminen ole välttämätöntä asiakkaan aseman ja oikeuksien sekä asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

Maakunta hankkii viran puolesta muilta viranomaisilta hyväksymisen mahdollisesti edellyttämät lisätiedot. Maakunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä palveluntuottajan hyväksymisen edellytysten arvioimiseksi välttämättömät tiedot, jotka koskevat palveluntuottajan taloutta ja toimintaa sekä tässä laissa tarkoitettuja taloudellisia ja toiminnallisia edellytyksiä tuottaa suoran valinnan palveluja. Tiedot voidaan luovuttaa maakunnalle teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

Maakunnan on tehtävä päätös palveluntuottajan hyväksymisestä neljän viikon kuluessa ilmoituksen saapumisesta. Jos ilmoitus on puutteellinen, määräaika lasketaan siitä kun ilmoitus on täydennetty vaatimusten mukaiseksi.

47 §

Hyväksymisen peruuttaminen

Jos yksityinen suoran valinnan palveluntuottaja, sen palveluyksikkö tai palveluntuottajan 54 §:ssä tarkoitettu alihankkija taikka asiakassetelipalveluntuottaja tai sen alihankkija ei täytä enää 38—42 §:ssä säädettyjä toimintaedellytyksiä tai jos palvelujen laadussa on muita asiakas- tai potilasturvalli-

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

suuden vaarantavia puutteita, maakunnan on asetettava palveluntuottajalle 81 §:ssä tarkoitettu riittävä määräaika asian korjaamiseksi. Jos palveluntuottaja ei ole korjannut puutteita, rikkomuksia tai laiminlyöntejä asetetussa määräajassa, maakunnan on peruutettava antamansa hyväksyntä. Peruutus voi koskea palveluntuottajan sijasta myös sen palveluyksikköä. Maakunnan on peruutettava hyväksyntä myös, jos palveluntuottaja ei ole enää palveluntuottajien rekisterissä, valvontaviranomainen on kieltänyt tuottajan toiminnan, tuottaja on mennyt konkurssiin taikka asiakas- tai potilasturvallisuuteen kohdistuu välitön vakava vaara.

Maakunta peruuttaa palveluntuottajan hyväksynnän myös palveluntuottajan ilmoituksesta tai jos palveluntuottaja lopettaa suoran valinnan palvelujen tai asiakassetelillä annettavien palvelujen tuottamisen.

48 §

Sopimus suoran valinnan palveluntuottajan kanssa

Ennen kuin yksityinen palveluntuottaja aloittaa suoran valinnan palvelujen tuottamisen, palveluntuottajan ja maakunnan on tehtävä sopimus 43 §:n mukaisen hallintopäätöksen ja 46 §:n mukaisen hyväksymisen tuottajakohtaisesta soveltamisesta.

Sopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

49 §

Suoran valinnan palveluissa noudatettava sopimus ja sopimuksen muuttaminen

Yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan ja maakunnan on tehtävä 48 §:ssä tarkoitettu sopimus maakunnan alueella olevista sosiaali- ja terveyskeskuksista tai suunhoidon yksiköistä ennen niiden toiminnan aloittamista. Yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan velvollisuus tuottaa 18 §:n 2 momentissa tai 18 §:n 4 momentissa tarkoitettuja palveluja määräytyy palveluyksikön sijaintimaakunnan päätöksen mukaisesti.

Suoran valinnan palveluissa noudatetaan sopimusta, jonka asiakkaan palveluista järjestämisvastuussa oleva maakunta on tehnyt asiakkaan valitseman yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan kanssa. Jollei järjestämisvastuussa oleva maakunta ole tehnyt sopimusta asiakkaan valitseman yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan kanssa, noudatetaan sopimusta, jonka palveluntuottaja on tehnyt sen maakunnan kanssa, jonka alueella asiakkaan valitsema sosiaali- ja terveyskeskus tai suunhoidon yksikkö toimii.

Maakunta voi muuttaa yksipuolisesti 48 §:ssä tarkoitettua sopimusta sekä suoran valinnan palveluista maksamiensa korvausten määrää ja perusteita lainsäädännön muutoksen tai 43 §:ssä tarkoitettua hallintopäätöksen perusteella, jollei laissa tai lain nojalla annetussa asetuksessa säädetä toisin. Maakunnan päättämät muutokset tulevat voimaan maakunnan ilmoittaman siirtymäajan jälkeen, mutta kuitenkin aikaisintaan 30 päivän kuluttua siitä, kun palveluntuottajan katsotaan saaneen muutoksesta tiedon. Maakunnan tulee siirtymäaikaa määritelllessään ottaa huomioon muutoksen laatu sekä vaikutukset palveluntuottajille ja asiakkaille.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

50 §

Sopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Palveluntuottaja voi irtisanoa toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen suoran valinnan palvelujen tuottamisesta. Irtisanomisen voi tehdä palveluysikkökohtaisesti. Irtisanominen tulee voimaan aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun irtisanomisesta on ilmoitettu maakunnalle.

Jos palveluntuottaja irtisanoo sopimuksen maakunnan 49 §:n mukaisesti tekemien muutosten johdosta, irtisanomisajan aikana noudatetaan niitä ehtoja, jotka olivat voimassa ennen muutosta. Jos palveluntuottaja ei ole kirjallisesti ilmoittanut maakunnalle sopimuksen irtisanomisesta 30 päivän kuluessa siitä, kun palveluntuottajan katsotaan saaneen muutoksesta tiedon, katsotaan palveluntuottajan hyväksyneen muutokset.

Palveluntuottaja voi purkaa sopimuksen, jos maakunta on rikkonut olennaisesti sopimusehtoja, eikä maakunta ole korjannut menettelyjään tuottajan määräämässä kohtuullisessa ajassa.

Maakunnan on tuottajaa kuultuaan irtisanottava sopimus kokonaan tai palveluysikkökohtaisesti, jos palveluntuottaja on toistuvasti jättänyt noudattamatta lakisääteisiä velvoitteitaan, 43 §:n mukaisen päätöksen tai 48 §:n mukaisen sopimuksen ehtoja eikä ole korjannut havaittuja puutteita maakunnan asettamassa kohtuullisessa määrääjässä. Irtisanominen tulee voimaan aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun irtisanomisesta on ilmoitettu palveluntuottajalle.

Maakunnan on purettava sopimus kokonaan tai palveluysikkökohtaisesti, jos palveluntuottaja on olennaisesti rikkonut 43 §:ssä tarkoitettua päätöstä, sopimusehtoja tai muutoin lakisääteisiä velvoitteitaan taikka mennyt konkurssiin, eikä palveluntuottaja ole korjannut menettelyjään maakunnan määräämässä kohtuullisessa ajassa. Sopimus purkautuu välittömästi, jos palveluntuottaja ei ole enää palveluntuottajien rekisterissä, valvontaviranomainen on kieltänyt tuottajan toiminnan tai maakunta on peruuttanut hyväksymisen.

Maakunnan on huolehdittava siitä, että sopimuksen irtisanomisesta tai purkamisesta huolimatta asiakkaat saavat keskeytyksettä tarvitsemansa palvelut.

51 §

Palveluntuottajan ilmoitus sitoutumisesta palvelun tuottamista koskeviin ehtoihin

Kun palveluntuottaja vastaanottaa asiakassetelin saaneen asiakkaan, asiakassetelipalveluntuottajan on ilmoitettava asiakassetelin antaneelle maakunnan liikelaitokselle sitoutuvansa palvelun tuottamista koskeviin ehtoihin ja palvelun tuottamiseen määritellyllä korvauksella asiakassuunnitelman mukaisesti.

Kun palveluntuottaja vastaanottaa henkilökohtaisen budjetin saaneen asiakkaan, palveluntuottajan on ilmoitettava henkilökohtaisen budjetin päätöksen tehneelle maakunnan liikelaitokselle sitoutuvansa palvelun tuottamista koskeviin ehtoihin ja palvelun tuottamiseen päätöksen mukaisesti.

52 §

Luettelo palveluntuottajista

Maakunta ylläpitää julkisessa tietoverkossa olevaa luetteloa suoran valinnan palveluntuottajista sekä asiakassetelipalveluntuottajista. Tiedot on annettava asiakkaalle pyydettyäessä myös suullisesti

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

tai kirjallisesti. Luettelossa on oltava ainakin tiedot palveluyksikön ja sen toimipisteiden nimistä ja niissä tuotettavista palveluista, yhteystiedot, vastuuhenkilö yhteystietoineen ja tiedot palvelujen saatavuudesta.

9 luku

Palvelujen tuottaminen ja palveluntuottajien velvoitteet

53 §

Markkinointi ja menettelyt asiakassuhteissa

Palveluksien ja muiden kulutushyödykkeiden markkinoinnista elinkeinonharjoittajilta kuluttajille sekä menettelyistä asiakassuhteissa säädetään kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvussa. Mainitun luvun 1 – 8, 9, 14, 16, 17, 19 ja 20 §:n säännöksiä sovelletaan lisäksi tämän lain soveltamisalaan kuuluvaan palveluun silloin, kun sen tuottaa muu kuin elinkeinonharjoittaja. Säännöksiä sovellettaessa elinkeinonharjoittajana pidetään tässä laissa tarkoitettua palveluntuottajaa ja kuluttajana laissa tarkoitettua asiakasta.

54 §

Suoran valinnan palvelujen tuottaminen

Suoran valinnan palveluntuottaja voi tuottaa palvelut itse tai hankkia niitä toiselta palveluntuottajalta. Lain 33 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelman laatimista ei saa kuitenkaan hankkia toiselta palveluntuottajalta.

Hankkiessaan palveluja 1 momentissa tarkoitettulla tavalla toiselta palveluntuottajalta suoran valinnan palveluntuottajan on huolehdittava siitä, että kyseinen palveluntuottaja täyttää 38 – 40 ja 42 §:ssä säädettyt toimintaedellytykset. Suoran valinnan palveluntuottaja vastaa alihankkijan yksittäiselle asiakkaalle antamasta palvelusta ja on kokonaisvastuussa yksittäisen asiakkaan saamista suoran valinnan palveluista.

55 §

Suoran valinnan palveluntuottajan velvoitteet

Suoran valinnan palveluntuottaja vastaa 18 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palvelujen, suun terveydenhuollon suoran valinnan palvelujen tai molempien kokonaisuuksien tuottamisesta lainsäädännön ja maakunnan 42 §:n mukaisesti asettamien ehtojen mukaisesti. Palveluntuottaja voi kuitenkin itse määritellä, jollei maakunnan asettamista 42 §:n mukaisista ehdoista muuta johdu, millä alueella se tuottaa palveluyksikkönsä ulkopuolelle annettavia palveluja, jos niitä sisältyy suoran valinnan palveluihin. Palveluntuottajan on ilmoitettava tällöin ennalta julkisesti maantieteellinen alue, jolla palveluja tuotetaan palveluyksikön ulkopuolelle.

Suoran valinnan palveluntuottajan on ilmoitettava palvelun tuottamista koskevista olennaisista muutoksista maakunnalle ja asiakkailleen vähintään kaksi kuukautta ennen muutosta sekä vähäisemmistä muutoksista vähintään kaksi viikkoa ennen muutosta. Jos muutos johtuu häiriötilanteen tai poikkeusolojen vuoksi tarvittavista välttämättömistä toimenpiteistä palvelutuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi, muutoksista on ilmoitettava viipymättä sen jälkeen, kun tuottajalla on tieto muu-

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

toksesta. Ilmoitus tehdään 77 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonhallintapalvelua käyttäen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitkä ovat palvelun tuottamista koskevia olennaisia muutoksia.

Suoran valinnan palveluntuottajan on tehtävä toiminta-alueellaan yhteistyötä maakunnan ja kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi maakunnan kanssa tekemässään sopimuksessa määritellyllä tavalla.

Suoran valinnan palveluntuottajan velvollisuudesta ottaa palveluyksikössään annettavaan koulutukseen ja siihen liittyvään harjoitteluun terveydenhuollon opiskelijoita säädetään järjestämislain 23 §:ssä.

Suoran valinnan palveluntuottajan on valmiussuunnitelmin sekä muilla toimenpiteillään varauduttava sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteitä edellyttäviin normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin maakunnan 42 §:n mukaisesti asettamien ehtojen mukaisesti sekä osallistuttava järjestämislain 52 §:ssä tarkoitettuihin maakunnan varautumistoimiin.

Suoran valinnan palveluntuottajan on ilmoitettava julkisessa tietoverkossa ajantasaisesti palveluun pääsyn tosiasialliset odotusajat. Tiedot on annettava asiakkaalle pyydettyä myös suullisesti tai kirjallisesti. Odotusajat eivät saa ylittää terveydenhuoltolain 51 §:ssä säädettyjä hoitoon pääsyn enimmäisaikoja.

56 §

Palveluntuottajan velvoitteet annettaessa palveluja asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin perusteella

Antaessaan palveluja asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin perusteella palveluntuottaja vastaa annettavan palvelun sisällöstä ja tuottamisesta siten kuin asiakassetelissä tai henkilökohtaista budjettia koskevassa päätöksessä on määriteltä. Palveluntuottaja voi kuitenkin itse määrittellä, millä alueella se tuottaa toimipisteensä ulkopuolelle annettavia palveluja. Asiakassetelipalveluntuottajan on ilmoitettava tällöin ennalta julkisesti maantieteellinen alue, jolla palveluja tuotetaan palveluyksikön ulkopuolelle.

Palveluntuottajan on valmiussuunnitelmin sekä muilla toimenpiteillään varauduttava sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteitä edellyttäviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin maakunnan 42 §:n mukaisesti asettamien ehtojen mukaisesti sekä osallistuttava järjestämislain 52 §:ssä tarkoitettuihin maakunnan varautumistoimiin. Velvollisuus ei kuitenkaan koske palveluntuottajia, joita palveluntuottajalain mukainen rekisteröintivelvoite ei koske.

Asiakassetelipalveluntuottajan on ilmoitettava 77 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonhallintapalvelua käyttäen ajantasaisesti asiakassetelillä annettavat palvelut, mahdolliset asiakassetelin arvoa tai palvelun sisältöä koskevat ehdot palvelun antamiselle sekä palveluihin pääsyn odotusajat. Tiedot on annettava asiakkaalle pyydettyä myös suullisesti tai kirjallisesti.

57 §

Maakunnan liikelaitoksen tuottamien suoran valinnan palvelujen kirjanpidollinen eriyttäminen

Maakunnan tulee kirjanpidossaan eriyttää suoran valinnan palvelut muusta liikelaitoksen toiminnasta siten, että toiminnan tulot ja menot sekä varat ja pääomat pidetään erillään maakunnan muusta

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

toiminnasta ja taloudesta siten, että tiedoista voidaan osoittaa suoran valinnan palvelujen kohdentuminen tavalla jolla kilpailu ei vääristy. Suoran valinnan palveluista on tilikausittain laadittava tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä esitettävä niitä koskevat liitetiedot. Tase ja tuloslaskelma on laadittava maakuntalain ja kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

Suoran valinnan palveluista on laadittava toimintakertomus maakuntalain, kirjanpitolain sekä tämän lain säännösten mukaisesti. Siinä tulee esittää tiedot suoran valinnan palvelujen kustannuksia, tehokkuutta, laatua ja vaikuttavuutta kuvaavista tunnusluvuista.

58 §

Yksityisen palveluntuottajan toiminnan taloudellinen eriyttäminen

Yksityisen palveluntuottajan on kirjanpidossaan eriytettävä suoran valinnan palvelujen kustannukset ja palveluihin saatu julkinen rahoitus.

Edellä 1 momentin tarkoittama erilliskirjanpitovelvollinen yritys on velvollinen pitämään erillistä kirjanpitoa 1 momentissa mainituista toiminnoista siten, että siitä ilmenee:

- 1) toimintokohtaisesti kohdistettuina kaikki tulot ja menot, jotka tulee eritellä objektiivisesti perusteltavien kustannuslaskennan periaatteiden mukaisesti, mitä menettelyä tulee noudattaa johdonmukaisesti; ja
- 2) lisätietona selkeä kuvaus edellä mainituista kustannuslaskennan periaatteista.

Tämän lain mukaisesti eriytettyjen toimintojen tuotot ja kulut tulee esittää tilikausittain erillisessä tuloslaskelmassa, jonka tulee olla johdettavissa erilliskirjanpitovelvollisen yrityksen kirjanpidosta. Tuloslaskelman laatimisessa noudatetaan soveltuvin osin erilliskirjanpitovelvolliseen yritykseen sovellettavia kirjanpitosäännöksiä.

Eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat lisätietoineen ovat julkisia, ja ne esitetään erilliskirjanpitovelvollisen yrityksen tilinpäätöksen liitetietona.

Eriytettyjen toimintojen tuloslaskelman ja sen lisätietojen tarkemmasta sisällöstä ja julkistamisesta voidaan säätää erikseen valtioneuvoston asetuksella.

59 §

Palveluntuottajan velvollisuus tilinpäätös- ja verotustietojen antamiseen

Yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan ja asiakassetelipalveluntuottajan on annettava tämän lain mukaisesta toiminnastaan ja taloudestaan sekä verotuksestaan seuraavat tiedot:

- 1) tilinpäätös ja toimintakertomus, jos sellainen on tullut laatia;
- 2) seuraavat verotusta koskevat tiedot viimeksi päättyneen verotuksen osalta:
  - a) tuloverolain (1535/1992) 30 §:ssä tarkoitetun verotettavan tulon määrä;
  - b) verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 51 §:ssä tarkoitetusta verotuspäätöksestä ilmenevä maksuunpannun tuloveron määrä;
  - c) koko yritysryhmän ylimmän emoyrityksen nimi ja verotuspaikka;
  - d) koko yritysryhmän liikevaihto ja voitto tai tappio ennen veroja sekä verot;
- 3) arvopaperimarkkinalain (746/2012) 7 luvun 7 §:ssä tarkoitettu selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä;
- 4) kirjanpitolain (1336/1997) 3a luvun 2 §:ssä tarkoitettu selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista;

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

- 5) selvitys tutkimus- ja kehitystoimintaa koskevista toimintaperiaatteista ja toiminnan laajuudesta; sekä
 6) selvitys siitä, miten asiakkaiden palaute ja kehitysehdotukset on otettu huomioon palveluntuottajan toiminnassa.

Kirjanpitolain 1 luvun 4 a §:ssä tarkoitetun pienyrityksen ja 4 b §:ssä tarkoitetun mikroyrityksen on annettava ainoastaan 1 momentin 1 kohdan mukaiset tilinpäätöstä koskevat tiedot sekä 1 momentin 2 kohdan mukaiset tiedot.

Yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan ja asiakassetelipalveluntuottajan, joka on kirjanpitolain 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettu konserniyritys mainitun lain 1 luvun 6 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa suurkonsernissa, johon lisäksi kuuluu vähintään yksi ulkomainen konserniyritys tai verotuksellinen kiinteä toimipaikka on 1 momentissa säädetyn lisäksi annettava seuraavat maakohtaisesti eriteltyt tiedot koko konsernin ylimmästä emoyrityksestä ja sen alapuolella olevaan konserniin kuuluvista konserniyrityksistä:

- 1) liikevaihto;
- 2) maksetut ja saadut aineettomien oikeuksien korvaukset eriteltyinä samaan konserniin kuuluvien ja ulkopuolisten osapuolten välisiin korvauksiin;
- 3) lainojen korkokulut ja -tuotot eriteltyinä samaan konserniin kuuluvien ja ulkopuolisten osapuolten välisiin korkoihin ja tuottoihin;
- 4) konserniin kuuluvien yhtiöiden nimet, niiden toiminnan luonne, verotukselliset asuinvaltiot ja sijainti, mikäli sijainti on eri kuin verotuksellinen asuinvaltio;
- 5) kertyneet voittovarot;
- 6) maksetut ja kertyneet tuloverot sekä lähdeverot; ja
- 7) tiedot tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen tuottamisessa käytetyistä tietolähteistä ja valuutasta.

Edellä olevaa 3 momenttia sovelletaan myös sellaiseen yksityiseen suoran valinnan palveluntuottajaan ja asiakassetelipalveluntuottajaan, joka kirjanpitolakia vastaavien ulkomaisten säännösten mukaan on mainitun lain 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettua konserniyritystä vastaavassa asemassa lain 1 luvun 6 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua suurkonsernin raja-arvot täyttävässä ulkomaisessa konsernissa. Lisäksi 3 momenttia sovelletaan sellaiseen yksityiseen suoran valinnan palveluntuottajaan ja asiakassetelipalveluntuottajaan, jolla on kiinteä toimipaikka ulkomailla tai joka on ulkomainen yritys, jolla on Suomessa tuloverolain 13 a §:ssä tarkoitettu kiinteä toimipaikka. Viimeksi mainituissa tilanteissa 3 momenttia sovelletaan, jos palveluntuottaja täyttää kirjanpitolain 1 luvun 6 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua suurkonsernin raja-arvot. Kun 3 momenttia sovelletaan yksittäiseen yritykseen, jolla on kiinteä toimipaikka, tiedot annetaan maakohtaisesti eriteltyinä yrityksen ja sen kiinteiden toimipaikkojen osalta.

Tiedot annetaan 77 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonhallintapalvelua käyttäen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin maakunnalle toimitettavien tietojen yksityiskohdista. Lisäksi suurkonsernin edellä 3 momentissa tarkoitettua tietoja sisällytetään osaksi tässä laissa tarkoitettujen palvelujen tuottajan julkista toimintakertomusta.

60 §

Palveluntuottajan velvollisuus palvelutoimintaa koskevien tietojen antamiseen

Suoran valinnan palveluntuottajien on annettava maakunnalle tiedot asiakkaista, asiakkaille annetuista palveluista, ja palvelujen vaikutuksista. Lisäksi maakunnalle on annettava tiedot valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen kustannuksista. Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

perusteella palveluja tuottavan palveluntuottajan on annettava vastaavat tiedot maakunnan liikelaitokselle, jonka on annettava ne maakunnalle.

Tiedot annetaan maakunnalle ja maakunnan liikelaitokselle 77 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedonhallintapalvelua käyttäen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin maakunnalle ja maakunnan liikelaitokselle toimitettavien tietojen yksityiskohdista ja tietojen toimittamisen tavoista.

61 §

Maakunnan palvelujen hinnoittelu maakunnan liikelaitoksen tuottamissa suoran valinnan palveluissa

Maakunnan, maakunnan liikelaitoksen ja maakuntalain 16 luvussa tarkoitetun palvelukeskuksen palvelut maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palveluntuottajalle on hinnoiteltava markkinaperusteisesti.

62 §

Kilpailun tasapuolisuuden turvaaminen julkisen ja yksityisen toiminnan välillä

Julkisen ja yksityisen palvelutuotannon tasapuolisten toimintaedellytysten turvaamisesta säädetään kilpailulaissa (948/2011).

10 luku

Palveluntuottajalle suoritettavat korvaukset

Yleiset periaatteet

63 §

Korvaamisen yleiset periaatteet

Palveluntuottajalle maksettavien korvausten on kannustettava tehokkaiisiin palveluihin sekä edistettävä väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä toimintakyvyn ylläpitämistä. Korvausten on tuettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen vaikuttavuustavoitteita, asiakkaiden valinnanvapautta ja maakuntatalouden kestävyyttä.

Korvaukset suoran valinnan palveluntuottajille

64 §

Suoran valinnan palveluntuottajan korvaukset

Maakunta päättää osana palvelujen tuotannon ohjausta suoran valinnan palveluntuottajalle maksettavasta korvauksesta niiltä osin kuin tässä laissa ja tämän lain perusteella annetussa asetuksessa ei ole tarkemmin säädetty.

Maakunnan tulee osoittaa maakunnan liikelaitoksen omana tuotantona ylläpitämälle sosiaali- ja terveystieteiden keskukselle ja suunhoidon yksikölle korvaus samoin yleisin perustein kuin muillekin suoran valinnan palveluiden tuottajille.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Maakunta voi päätöksellään muuttaa suoran valinnan palveluista maksamiensa korvausten määrää ja perusteita 49 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

65 §

Kiinteä korvaus

Suoran valinnan palveluntuottaja saa jokaisesta listautuneesta asiakkaasta maakunnan määrittelemän kiinteän korvauksen. Kiinteällä korvauksella tarkoitetaan maakunnan suoran valinnan palveluntuottajalle maksamaa asiakaskohtaista korvausta, jonka suuruus perustuu tarvetekijöihin. Asiakaskohtainen korvaus maksetaan siltä ajalta, jolloin suoran valinnan palveluntuottaja on vastuussa 18 §:n mukaisista palveluista.

Suun terveydenhuollossa kiinteän korvauksen osuuden on oltava vähintään puolet maakunnan suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluihin osoittamasta määrärahasta. Muissa suoran valinnan palveluissa kiinteän korvauksen on oltava vähintään 2/3 maakunnan sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen kustannuksiin osoittamasta määrärahasta.

Kiinteän korvauksen suuruutta määritettäessä maakuntien on noudatettava kansallisia tarvetekijöitä. Suun terveydenhuollossa kansallisina tarvetekijöinä käytetään asiakkaiden ikää, sukupuolta, sairastavuutta ja sosio-ekonomisia tekijöitä. Muissa suoran valinnan palveluissa tarvetekijöitä ovat asiakkaiden ikä, sukupuoli, sairastavuus, työssäkäynti ja muut sosio-ekonomiset tekijät.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetuista kiinteän korvauksen määristä sekä 3 momentissa tarkoitetuista kansallisista tarvetekijöistä sekä painokerroimista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee tarvetekijöille painokertoimet.

66 §

Korvausten maksutapa ja maksuaikataulu

Maakunta ja palveluntuottaja sopivat 48 §:ssä tarkoitetussa sopimuksessa korvausten maksutavasta sekä maksuaikataulusta.

Maakunta ei voi maksaa palveluntuottajalle ennakkomaksua suoran valinnan palvelun tuottamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettusta maksutavasta sekä maksuaikataulusta.

67 §

Suoriteperusteiset korvaukset

Maakunta voi päättää toimenpiteistä tai palveluista, joista palveluntuottajalle maksetaan suoriteperusteinen korvaus, jos tämä on perusteltua 63 §:ssä mainittujen periaatteiden kannalta.

Suun terveydenhuollossa käytettävien suoriteperusteisten korvausten osalta noudatetaan valtakunnallisia korvauserusteita.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä ja palveluista sekä niiden tarkemmasta sisällöstä. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää 1 ja 2 momentin mukaisista toimenpiteistä ja palveluista suoritettavien korvausten tarkemmista perusteista siten, että korvaukset tukevat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen vaikuttavuustavoitteita, asiakkaiden valinnanvapautta ja maakuntatalouden kestävyyttä.

68 §

Kannustinperusteiset korvaukset

Maakunta voi maksaa palveluntuottajalle 65 ja 67 §:ssä tarkoitettujen korvausten lisäksi tuottajan suoriutumisen perusteella kannustinperusteisia korvauksia maakunnan etukäteen määrittelemien perusteiden mukaisesti. Kannustinperusteisten korvausten tulee määräytyä palvelujen laatua, kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta kuvaavien tekijöiden tai maakunnan asettamien muiden tavoitteiden perusteella.

Maakunta voi käyttää myös kannustinjärjestelmää, jossa koko palveluketjussa saadut kustannus-
hyödyt jaetaan ketjun eri tuottajien ja maakunnan välillä edellyttäen että laadulliset ja muut kriteerit täyttyvät.

Maakunnan tulee käyttää suoran valinnan palveluntuottajien suoriutumisen arvioinnissa yhdenvertaisia mittareita ja perusteita. Maakunnan tulee tiedottaa käyttämistään mittareista ja perusteista ja näiden muutoksista palveluntuottajia hyvissä ajoin niin, että palveluntuottajat pystyvät suunnittelemaan toimintaansa vaatimusten mukaisesti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kannustinperusteisten korvausten perusteena olevista palvelujen laadun, kustannustehokkuuden ja vaikuttavuuden mittareista sekä mainittujen tekijöiden perusteella maksettavien kannustinperusteisten korvausten tarkemmista perusteista.

69 §

Suoran valinnan palveluntuottajalle maksettavat muut korvaukset

Maakunta ja palveluntuottaja voivat myös sopia palveluntuottajalle kiinteän korvauksen lisäksi maksettavista muista korvauksista. Muiden korvausten avulla maakunta voi huomioida oman alueensa erityispiirteitä, kuten asukastiheydessä, syrjäisyydessä, kielellisissä olosuhteissa ja muissa vastaavissa olosuhteissa ilmenevät erilaiset paikalliset olosuhteet.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa valtakunnallisen yhdenvertaisuuden ja 63 §:ssä todettujen tavoitteiden toteuttamiseksi tarpeellisia säännöksiä suoran valinnan palveluntuottajalle maksettavien muiden korvausten tarkemmista perusteista.

Asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti

70 §

Korvaukset asiakassetelipalveluntuottajalle

Maakunnan liikelaitos päättää asiakassetelipalveluntuottajille maksettavista korvauksista ja asiakasseteliin mahdollisesti liitettävästä kannustinperusteisesta osuudesta. Asiakassetelin arvo määräytyy 24 §:n 5 momentin mukaisesti.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Maakunnan liikelaitos korvaa palveluntuottajalle maakunnan liikelaitoksen ennalta määräämään arvoon asti kustannukset palveluista, joita asiakas saa maakunnan liikelaitoksen myöntämällä asiakassetelillä. Jos palveluntuottaja on ennakkoon ilmoittanut palvelulle asiakassetelille määriteltyä arvoa alemman hinnan, korvaus maksetaan palveluntuottajan ilmoittaman hinnan suuruisena.

Asiakassetelillä valittavissa palveluissa voidaan palveluntuottajalle suorittaa 2 momentissa tarkoitettua korvauksen lisäksi korvausta lisäkustannuksista, jotka aiheutuvat alueellisista olosuhteista, kuten asukastiheydestä, syrjäisyydestä, kielellisissä olosuhteista tai muista vastaavista paikallisista olosuhteista.

Asiakasseteliin voidaan liittää kannustinperusteinen osuus, jonka palveluntuottaja saa maakunnan liikelaitoksen etukäteen määrittelemien perusteiden mukaisesti. Kannustinperusteisten korvausten tulee määräytyä palvelujen laatua ja vaikuttavuutta kuvaavien tekijöiden tai maakunnan liikelaitoksen asettamien muiden tavoitteiden perusteella. Kannustinperusteisen korvauksen perusteiden on oltava lainsäädäntöön ja vakiintuneeseen käytäntöön perustuvaa palvelun tasoa korkeampia.

Asiakassetelipalveluntuottajan on toimitettava tiedot asiakkaalle annetuista palveluista ja palvelujen tuottamisesta aiheutuneista kustannuksista asiakassetelin myöntäneelle maakunnan liikelaitokselle. Liikelaitos suorittaa korvauksen viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun se vastaanotti palveluntuottajan ilmoittamat tiedot palveluista ja niiden aiheuttamista kustannuksista.

Asiakassetelipalveluntuottaja ei saa periä asiakkaalta maksuja asiakassetelillä annetuista palveluista.

71 §

Korvaukset annettaessa palveluja henkilökohtaisella budjetilla

Maakunnan liikelaitos korvaa palveluntuottajalle maakunnan liikelaitoksen ennalta määräämään arvoon asti kustannukset palveluista, joita asiakas saa henkilökohtaisella budjetilla. Henkilökohtaisen budjetin arvo määräytyy 30 §:n 3 momentin mukaisesti. Asiakas vastaa kuitenkin itse palveluntuottajalle niiden palvelujen kustannuksista, joita ei ole tarkoitettu katettavaksi henkilökohtaisella budjetilla ja jotka eivät sisälly asiakkaan asiakassuunnitelmaan.

Palveluntuottajan on toimitettava riittävät tiedot asiakkaalle annetuista palveluista ja palvelujen tuottamisesta aiheutuneista kustannuksista maakunnan liikelaitokselle. Liikelaitos suorittaa korvauksen viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun se vastaanotti palveluntuottajan ilmoittamat tiedot palveluista ja niiden aiheuttamista kustannuksista.

Henkilökohtaisella budjetilla valittavissa palveluissa voidaan palveluntuottajalle suorittaa 1 momentissa tarkoitettua korvauksen lisäksi korvausta lisäkustannuksista, jotka aiheutuvat alueellisista olosuhteista, kuten asukastiheydestä, syrjäisyydestä, kielellisissä olosuhteista tai muista vastaavista paikallisista olosuhteista.

Palveluntuottaja ei saa periä asiakkaalta maksuja henkilökohtaisen budjetin perusteella antamistaan palveluista.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Muut korvauksia koskevat säännökset

72 §

Korvauksen alentaminen tai pidättäminen palveluntuottajan virheen perusteella

Jos palveluntuottaja on tämän lain mukaisessa toiminnassaan jättänyt noudattamatta laissa säädettyjä velvoitteita, maakunnan 42 §:n perusteella asettamia ehtoja, 48 §:n mukaisen sopimuksen ehtoja tai asiakkaille annettavat palvelut eivät ole potilaslain 3 §:n tai sosiaalihuollon asiakaslain 4 §:n tarkoittamalla tavalla laadultaan hyviä, maakunta voi alentaa tämän luvun mukaisia korvauksia.

Jos maakunta on asettanut palveluntuottajalle 47, 50 tai 81 §:n mukaisesti velvoitteen korjata puute tai virhe määräjassa, maakunta voi pidättäytyä tämän luvun mukaisen korvauksen maksamisesta kokonaan tai osittain, kunnes puute on korjattu.

Korvauksen alentamisen ja korvauksen maksamisesta pidättymisen on oltava kohtuullinen palveluntuottajan virheen merkitys huomioon ottaen. Maakunnan on määriteltävä tarkemmat perusteet korvauksen alentamiselle tai maksamisesta pidättymiselle 42 §:n perusteella palveluntuottajille asetettavissa ehdoissa.

73 §

Korvaukset toisen maakunnan alueella toimivalle palveluntuottajalle

Korvauksen asiakkaan valitsemalle yksityiselle suoran valinnan palveluntuottajalle maksaa maakunta, jolla on vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kyseiselle asiakkaalle, jos tällä maakunnalla on 48 §:n mukainen sopimus suoran valinnan palveluntuottajan kanssa.

Jos asiakkaan palveluista järjestämisvastuussa olevalla maakunnalla ei ole sopimusta asiakkaan valitseman yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan kanssa, maksaa korvauksen se maakunta, jonka alueella palveluja antanut sosiaali- ja terveyskeskus tai suunhoidon yksikkö sijaitsee.

Asiakkaan palveluista järjestämisvastuussa oleva maakunta on velvollinen korvaamaan suoran valinnan palvelujen antamisesta aiheutuneet kustannukset 2 momentissa tarkoitetulle maakunnalle. Korvauksen suuruus määräytyy 49 §:n 2 momentin mukaisesti.

Asiakkaan käyttäessä 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla väliaikaisesti tai 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla kiireellisestä syystä muun kuin valitsemansa sosiaali- ja terveyskeskuksen tai suun hoidon yksilön palveluja, korvauksen väliaikaiselle palveluntuottajalle maksaa asiakkaan valitsema suoran valinnan palveluntuottaja. Korvauksen on perustuttava tuotteistukseen tai tuotehintaan, jolla palvelun antaja seuraa omaa toimintaansa.

Jos maakunnan liikelaitoksen tai sen sosiaali- ja terveyskeskuksen tai suunhoidon yksikön asiakkaana on henkilö, joka on toisen maakunnan asukas, sovelletaan kustannusten korvaamiseen järjestämislain 37 §:ää.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä korvausmenettelystä.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

74 §

Kansaneläkelaitoksen tehtävät korvausten maksatuksessa

Kansaneläkelaitos vastaa tämän lain mukaisesti suoran valinnan palvelujen korvauksiin liittyvän valtakunnallisen maksuliikenteen hallinnoinnista ja teknisestä toteutuksesta. Kansaneläkelaitos määrittelee yhteistyössä maakuntien kanssa yhtenäiset menettelyt korvausten maksatuksessa.

Maakunnat vastaavat korvausten sisällöstä ja niiden kohdentumisesta. Kansaneläkelaitos laskee 65 §:n mukaiset kiinteät korvaukset.

11 luku

Erinäiset säännökset

75 §

Rikosoikeudellinen virka- ja vahingonkorvausvastuu

Yksityisen suoran valinnan palveluja tuottavan sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön palveluksessa oleviin henkilöihin sekä yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan alihankkijan palveluksessa oleviin henkilöihin sovelletaan rikoslain (39/1889) 40 luvun mukaisia rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä henkilöiden suorittaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Sama koskee asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin perusteella palveluja antavien, palveluntuottajalain 10 §:n mukaisessa rekisterissä olevien palveluntuottajien palveluksessa olevia henkilöitä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

76 §

Asiakas- ja potilastietojen rekisterinpito

Maakunta on henkilötietolain (523/1999) 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettu rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasasiakirjoille. Näistä asiakas- ja potilasasiakirjoista ja niiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakaslaissa, potilaslaissa, sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa (254/2015), asiakastietolaissa, julkisuuslaissa ja henkilötietolaissa.

Palveluntuottajalla on oikeus käsitellä 1 momentissa tarkoitettussa maakunnan asiakas- ja potilasrekisterissä olevia asiakkaan palvelun edellyttämiä välttämättömiä asiakas- ja potilastietoja.

Suoran valinnan palveluja, asiakassetelipalveluja ja henkilökohtaiseen budjettiin kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan palveluntuottajan sekä edellä mainittujen lukuun toimivien muiden palveluntuottajien on käytettävä toiminnassaan asiakastietolain mukaisia valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja. Näihin palveluihin perustuvat asiakas- ja potilastiedot tallennetaan mainittuja valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja käyttäen maakunnan asiakas- ja potilasrekisteriin.

Velvollisuus liittyä asiakastietolain mukaisesti tietojärjestelmäpalveluihin ja tallentaa palvelua koskevat tiedot maakunnan asiakasrekisteriin ei kuitenkaan koske sellaisia palveluja ja niiden tuottajia, joita ei tarvitse rekisteröidä palveluntuottajalain 10 §:n mukaiseen rekisteriin.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

77 §

Valinnanvapauden tiedonhallintapalvelut

Asiakkaan valinnanvapauden toteuttamiseksi on valtakunnalliset tiedonhallintapalvelut. Kaikkien tässä laissa tarkoitettujen palveluntuottajien on käytettävä näitä tiedonhallintapalveluja.

Tiedonhallintapalveluihin kuuluvat:

- 1) asiakkaan valinnan toteuttava palvelu, jonka välityksellä asiakas voi ilmoittautua haluamansa suoran valinnan palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön ja maakunnan liikelaitoksen ja sen palveluyksiköiden asiakkaaksi;
- 2) valinnanvapauden tietopalvelu, jossa on tiedot kaikista tämän lain mukaisista valinnanvapauspalvelujen tuottajista ja niiden palveluista;
- 3) tuottajahallintapalvelu, jonka välityksellä tuottajat tekevät 45, 55 ja 56 §:n mukaiset ilmoitukset ja jossa on suoran valinnan palveluntuottajat ja yksityisten suoran valinnan palveluntuottajien kanssa tehdyt sopimukset;
- 4) palvelutuotannon seurantapalvelu, jolla toimitetaan tiedot asiakkaiden saamista palveluista maakunnalle sekä asiakassetelillä ja henkilökohtaisella budjetilla saaduista palveluista myös ne antaneelle maakunnan liikelaitokselle; sekä
- 5) palveluntuottajien yhteiskuntavastuun tietopalvelu, jossa on 59 §:n mukaiset tiedot yksityisen palveluntuottajan toiminnasta ja taloudesta.

Valinnanvapauden tiedonhallintapalvelujen toteuttajalla on velvollisuus käyttää hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetussa laissa (571/2016) tarkoitettuja tukipalveluja mainitun lain 5 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla. Tukipalvelujen käyttöön muutoin ja käyttövelvollisuudesta päättämiseen sovelletaan mitä hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetussa laissa on säädetty.

Tässä laissa tarkoitetuilla suoran valinnan palveluntuottajilla on hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 §:n 3 momentissa säädetyistä riippumatta oikeus käyttää toiminnassaan mainitussa laissa tarkoitettuja tunnistuspalveluja, verkkomaksamisen kokoamis- ja hallinnointipalvelua sekä viestinvälityspalvelua. Tässä momentissa tarkoitettua tukipalvelujen käyttöä voidaan periä suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää vastaava maksu.

Valinnanvapauden tiedonhallintapalvelujen eri osat ovat yhteydessä toisiinsa siten, että niissä olevat tiedot ovat saatavilla saman käyttöliittymän kautta. Tietojärjestelmässä olevat 2 momentin 2 ja 5 kohdassa tarkoitettut tiedot julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valinnanvapauden tiedonhallintapalvelujen tietosisällöstä ja toiminnallisuudesta.

78 §

Tiedonhallintapalvelujen toteuttaminen

Kansaneläkelaitos toteuttaa 77 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua asiakkaan valinnan toteuttavan palvelun, 3 kohdassa tarkoitettua tuottajahallintapalvelun, 4 kohdassa tarkoitettua palvelutuotannon seurantapalvelun ja 5 kohdassa tarkoitettua palveluntuottajien yhteiskuntavastuun tietopalvelun.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Asiakkaan valinnan toteuttava palvelu toteutetaan siten, että sitä voidaan käyttää asiakastietolain 19 §:n mukaisen kansalaisen käyttöliittymän (Omakanta) yhteydessä. Kansaneläkelaitos on mainittujen palvelujen toteuttamisessa muodostuvien henkilörekisterien rekisterinpitäjä.

Väestörekisterikeskus toteuttaa 77 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun valinnanvapauden tietopalvelun osana hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetussa laissa tarkoitettua palvelutietovarantoa ja palvelunäkymää. Toteutuksessa on hyödynnettävä palveluntuottajalaissa tarkoitettua palveluntuottajien rekisteriä ja muita 77 §:ssä tarkoitettuja tiedonhallintapalveluja.

79 §

Asiakasseteliä ja henkilökohtaista budjettia koskeva tiedonhallinta

Maakunta vastaa asiakasseteliä ja henkilökohtaista budjettia koskevien tiedonhallintaratkaisujen toteuttamisesta. Osana toteutusta on huomioitava maakunnan tietojärjestelmien yhteentoimivuus 77 §:ssä tarkoitettuihin tiedonhallintapalveluihin. Maakunnan vastuulla olevista järjestelmistä on tuotettava seuraavat tiedot 77 §:ssä tarkoitettuihin kansallisiin valinnanvapauden tiedonhallintapalveluihin:

- 1) annetut asiakassetelit;
- 2) myönnetty henkilökohtaiset budjetit;
- 3) tieto asiakassetelillä tai henkilökohtaisen budjetilla maksettavan palvelun tuottajasta;
- 4) tieto asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin perusteella annetuista palveluista.

Maakuntien ohjelmistojen on noudatettava asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin osalta asetettavia kansallisia yhteentoimivuusvaatimuksia ja hyödynnettävä 77 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua valinnanvapauden tietopalvelua.

80 §

Kansaneläkelaitoksen oikeus saada ja luovuttaa tietoja

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta 74 §:n mukaisen maksatuksen hallinnoimiseksi ja 65 §:n mukaisen kiinteän korvauksen laskemiseksi tarvittavat tiedot maakunnilta ja palveluntuottajilta sekä valtion viranomaisilta. Kansaneläkelaitoksella on lisäksi oikeus käyttää kiinteän korvauksen laskemiseksi sille säädettyjen tehtävien hoitamista varten saamia tietoja silloin kun tiedot ovat välttämättömiä 65 §:n mukaisen kiinteän korvauksen laskemiseksi.

Kansaneläkelaitoksella on lisäksi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta muiden tässä laissa tarkoitettujen tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät asiakas- ja potilastiedot maakunnilta, palveluntuottajilta ja valtion viranomaisilta.

Kansaneläkelaitoksella on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömiä asiakas- ja potilastietoja maakunnille ja palveluntuottajille sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ja Väestörekisterikeskukselle.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

81 § Valvonta

Maakunnan on valvottava alueellaan toimivia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajia, jotka antavat suoran valinnan palveluja, asiakassetelipalveluja tai henkilökohtaisella budjetilla annettavia palveluja. Maakunta valvoo alueellaan myös palveluntuottajia, joilta edellä mainitut palveluntuottajat hankkivat tässä laissa tarkoitettuja palveluja. Maakunnalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta palveluntuottajalta valvonnan toteuttamiseksi välttämättä tarvittavat tiedot ja selvitykset tuottajan toiminnasta sekä palvelujen asianmukaisuuden arvioimiseksi välttämättä tarvittavat tiedot ja asiakirjat tuottajan asiakkaiden saamasta hoidosta ja palveluista. Lisäksi maakunnalla on oikeus tarkastaa palveluntuottajan toiminta ja toimitilat. Tarkastusoikeutta ei ole kuitenkaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin, ellei tarkastaminen ole välttämätöntä asiakkaan aseman ja oikeuksien sekä asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastuksen voi tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastukseen muutoin sovelletaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.

Jos 1 momentissa tarkoitetun palveluntuottajan toiminnassa ilmenee mahdollisia epäkohtia tai puutteita, maakunnan on pyydettävä palveluntuottajalta asiasta selvitystä asettamassaan riittävässä määräjassa. Epäkohtien tai puutteiden ilmettyä maakunnan on vaadittava niiden korjaamista asettamassaan riittävässä määräjassa.

Jollei suoran valinnan palveluntuottaja tai asiakassetelipalveluntuottaja korjaa epäkohtia tai puutteita maakunnan asettamassa määräjassa, maakunnan on ryhdyttävä 47 §:ssä tarkoitettuun menettelyyn hyväksymisen peruuttamiseksi ja 50 §:ssä tarkoitettuun menettelyyn sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi.

Palveluntuottajien valvonnasta säädetään palveluntuottajalaissa. Maakunnan on ilmoitettava tietoonsa saamastaan epäkohdasta palveluntuottajan toiminnassa välittömästi valvontaviranomaiselle siten kuin palveluntuottajalain 24 §:ssä säädetään. Jos valvontaviranomainen saa valvontatoiminnastaan tiedon epäkohdasta tässä laissa tarkoitetun palveluntuottajan toiminnassa, vastaavasti sen on ilmoitettava asiasta välittömästi maakunnalle, jonka alueella palveluntuottaja toimii. Lisäksi maakunnan ja valvontaviranomaisen on lähetettävä toisilleen tiedoksi laatimansa tarkastuskertomukset, jotka koskevat maakunnan alueella toimivien palveluntuottajien toimintaa.

82 § *Asian saattaminen maakunnan käsiteltäväksi*

Asiakkaalla on oikeus saattaa maakunnan käsiteltäväksi kokemansa epäkohta palveluntuottajan palveluissa, palveluihin pääsyssä tai saamassaan kohtelussa. Jos asiassa ei ole tehty sosiaalihuollon asiakaslain 23 §:n tai potilaslain 10 §:n mukaista muistutusta palveluntuottajalle, ja maakunta arvioi, että asia on tarkoituksenmukaisinta käsitellä muistutuksena, maakunta voi siirtää asian asianomaisen palveluntuottajan käsiteltäväksi. Siirto on tehtävä välittömästi arvion tekemisen jälkeen. Siirrosta on ilmoitettava asiakkaalle. Palveluntuottajan on annettava tieto siirrettyyn asiaan annettusta vastauksesta siirron tehneelle maakunnalle.

Jos maakunta ottaa asiakkaan esiin tuoman epäkohdan käsiteltäväkseen, maakunnan on annettava asiakkaalle vastaus kohtuullisessa ajassa.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Maakunnan on ryhdyttävä käsiteltäväkseen saatetun asian johdosta 81 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin mainitussa säännöksessä tarkoitettujen edellytysten täytyessä. Tarvittaessa maakunta voi ohjata asiakkaan maakunnan liikelaitokseen 34 §:ssä tarkoitettuun, myös suoran valinnan palveluntuottajaa sitovaan palvelutarpeen arviointiin tai antaa asiakkaalle mahdollisuuden vaihtaa suoran valinnan palveluntuottajaa määräajasta riippumatta siten kuin 20 §:n 4 momentissa säädetään.

83 §

Muutoksenhaku

Muutosta saa hakea siten kuin maakuntalaissa säädetään:

- 1) 18 §:n 7 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen sisällyttää suoran valinnan palveluihin 18 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettuja palveluja;
- 2) 24 §:n 1, 3 ja 4 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen palveluista, jotka tuotetaan antamalla asiakkaalle asiakasseteli;
- 3) 27 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen henkilökohtaisen budjetin henkilöllisen soveltamisalan laajentamisesta;
- 4) 40 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen poikkeusluvasta, joka koskee suoran valinnan palvelujen kieltä;
- 5) 40 §:n 3 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen peruuttaa poikkeuslupa, joka koskee suoran valinnan palvelujen kieltä;
- 6) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen, joka koskee palveluntuottajille asetettavia ehtoja;
- 7) 64 §:ssä tarkoitettuun maakunnan päätökseen, joka koskee suoran valinnan palveluntuottajille maksettavia korvauksia; ja
- 8) 70 §:ssä 1 momentissa tarkoitettuun maakunnan liikelaitoksen päätökseen, joka koskee asiakassetelipalveluntuottajille maksettavia korvauksia.

Edellä 47 §:ssä tarkoitettuun maakunnan päätökseen, joka koskee yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan tai asiakassetelipalveluntuottajan hyväksymisen peruuttamista, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Muuhun päätökseen saa vaatia oikaisua maakuntalain 130 §:n 2 momentissa tarkoitettulta viranomaiselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen 2 ja 3 momentissa tarkoitettussa asiassa saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

84 §

Tiedonhallintapalvelujen toteutuksen ohjaus

Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa tämän lain 77 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tiedonhallintapalvelujen toteutusta. Väestökierikeskuksen toteuttaman valinnanvapauden tiedonhallintapalvelun toteutusta ohjataan yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

12 luku

Voimaantulo, siirtymäsäännökset ja käyttöönottoaikataulu

85 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 93 - 95 ja 97 § tulevat voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2018.

Maakunta voi tehdä 1 päivästä tammikuuta 2019 alkaen 18 §:n 7 momentissa tarkoitetun päätöksen 18 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettujen palvelujen sisällyttämisestä suoran valinnan palveluihin, 24 §:ssä tarkoitetut asiakassetelin käyttöönottoa koskevat päätökset, 27 §:n 2 momentissa tarkoitetun päätöksen henkilökohtaisen budjetin henkilöllisen soveltamisalan laajentamisesta sekä 64 §:ssä tarkoitetun päätöksen suoran valinnan palveluntuottajille 65 - 69 §:n mukaisesti maksettavista korvauksista. Maakunnan liikelaitos voi tehdä 1 päivästä tammikuuta 2019 alkaen 70 §:ssä tarkoitetun päätöksen asiakassetelipalveluntuottajille maksettavista korvauksista. Lisäksi lain 38 - 50, 52, 77 - 80, 83 ja 84 §, 88 §:n 3 momentti, 96 ja 98 § tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Tällä lailla kumotaan terveydenhuoltolain 47—49 § sekä laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009), jäljempänä palvelusetelilaki. Ennen lain voimaantuloa asiakkaalle annettua palvelusetelilaisissa tarkoitettua palveluseteliä voi käyttää sen voimassaoloajan. Palvelusetelin voimassaolo päättyy kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun maakunta on ottanut käyttöön asiakassetelin. Asiakkaalla on pyynnöstään oikeus käyttää palveluseteliä kyseisen ajankohdan jälkeenkin enintään kahden vuoden ajan siitä, kun maakunta on ottanut käyttöön asiakassetelin. Maakunnan on huolehdittava mahdollisuuksien mukaan siitä, että asiakkaan hoiva- tai hoitosuhteen jatkuminen saman palveluntuottajan palveluissa turvataan myös palvelusetelin käytön päättymisen jälkeen.

86 §

Asiakasseteliä koskeva siirtymäaika

Maakunnan on otettava käyttöön asiakasseteli 24 §:n 1 momentissa tarkoitettujen palvelujen tuottamisessa sekä 24 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2020. Asiakasseteli voidaan ottaa käyttöön aikaisemminkin maakunnan päättämässä palveluissa ja maakunnan päättämässä laajuudessa.

87 §

Henkilökohtaista budjettia koskeva siirtymäaika

Maakunnan on otettava käyttöön henkilökohtainen budjetti 27 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2020. Henkilökohtainen budjetti voidaan ottaa käyttöön aikaisemminkin maakunnan päättämässä palveluissa ja maakunnan päättämässä laajuudessa.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

88 §

Sosiaali- ja terveyskeskusten toiminnan aloitus

Maakunnan on siirrettävä 18 §:n 1 momentin mukaiset suoran valinnan palvelut tuotettaviksi sosiaali- ja terveyskeskuksiin 1 päivänä tammikuuta 2021.

Maakunnan on siirrettävä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettuja palveluja momentissa tarkoitetuin tavoin tuotettavaksi sosiaali- ja terveyskeskuksiin 1 päivästä tammikuuta 2022 alkaen.

Maakunnan on tehtävä viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2020 päätös sosiaali- ja terveyskeskuksiin 1 päivänä tammikuuta 2022 siirrettävistä 18 §:n 2 momentissa tarkoitetuista palveluista, 42 §:ssä tarkoitetuista ehdoista sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluntuottajille sekä 10 luvussa tarkoitetuista sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluntuottajille suoritettavista korvauksista.

Jos yksityinen palveluntuottaja haluaa päästä sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluntuottajaksi 1 päivästä tammikuuta 2021 lukien, sen on tehtävä 45 §:ssä tarkoitettu ilmoitus maakunnalle viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2020. Maakunnan on tehtävä päätös yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan hyväksymisestä kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen saapumisesta. Muilta osin yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan ilmoittautumiseen ja hyväksymiseen sovelletaan 8 luvun säännöksiä. Yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan tultua hyväksytyksi maakunnan on tehtävä 48 §:ssä tarkoitettu sopimus tämän kanssa viivytyksettä.

Maakunnan on tiedotettava palvelujen siirtämisestä suoran valinnan palveluntuottajien tuotantovastuulle sekä valittavista sosiaali- ja terveyskeskuksista ja valintamenettelystä maakunnan asukkaille viimeistään 1 päivästä lokakuuta 2020 alkaen. Maakunnan asukkaan on voitava ilmoittautua sosiaali- ja terveyskeskuksen asiakkaaksi viimeistään mainitusta ajankohdasta lukien.

89 §

Suunhoidon yksiköiden toiminnan aloitus

Maakunnan on siirrettävä 18 §:n 3 momentissa tarkoitettut palvelut tuotettavaksi suunhoidon yksiköihin 1 päivänä tammikuuta 2022.

Maakunnan on siirrettävä 18 §:n 4 momentissa tarkoitettuja palveluja tuotettavaksi suunhoidon yksiköihin 1 päivästä tammikuuta 2023 alkaen.

Maakunnan on tehtävä viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2021 päätös suunhoidon yksiköille 1 päivänä tammikuuta 2023 siirrettävistä 18 §:n 4 momentissa tarkoitetuista palveluista, 42 §:ssä tarkoitetuista ehdoista suunhoidon suoran valinnan palveluntuottajille sekä 10 luvussa tarkoitetuista suunhoidon suoran valinnan palveluntuottajille suoritettavista korvauksista.

Jos yksityinen palveluntuottaja haluaa päästä suunhoidon suoran valinnan palveluntuottajaksi 1 päivänä tammikuuta 2022, sen on tehtävä 45 §:ssä tarkoitettu ilmoitus maakunnalle viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2021. Maakunnan on tehtävä päätös yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan hyväksymisestä kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen saapumisesta. Muilta osin yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan ilmoittautumiseen ja hyväksymiseen sovelletaan 8 luvun

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

säännöksiä. Yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan tultua hyväksytyksi maakunnan on tehtävä 48 §:ssä tarkoitettu sopimus tämän kanssa viivytystä.

Maakunnan on tiedotettava valittavissa olevista suunhoidon yksiköistä ja valintamenettelystä maakunnan asukkailla viimeistään 1 päivästä lokakuuta 2021 alkaen. Maakunnan asukkaan on voitava ilmoittautua suunhoidon yksikön asiakkaaksi viimeistään mainitusta ajankohdasta lukien.

90 §

Sosiaali- ja terveyskeskuksen valinta

Asiakkaan on tehtävä 88 §:ssä tarkoitettu sosiaali- ja terveyskeskuksen valinnastaan ilmoitus 20 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Jos maakunnan asukas ei ole valinnut sosiaali- ja terveyskeskusta ennen 1 päivää tammikuuta 2021, asiakas saa vuosien 2021 ja 2022 aikana suoran valinnan palvelut asuinmaakuntansa liikelaitokseen kuuluvasta sosiaali- ja terveyskeskuksesta. Asiakas voi kuitenkin vuosien 2021 ja 2022 aikana vaihtaa sosiaali- ja terveyskeskusta. Ensimmäisen kerran sosiaali- ja terveyskeskuksen saa vaihtaa 20 §:n 4 momentissa tarkoitettu määräajasta riippumatta.

Jos 2 momentissa tarkoitettu maakunnan asukas ei ole tehnyt palveluistaan vastaavan sosiaali- ja terveyskeskuksen valintaa vuoden 2022 loppuun mennessä, maakunnan on osoitettava asukkaalle sosiaali- ja terveyskeskus, joka on maakunnan alueella parhaiten asukkaan saavutettavissa. Alaikäisten kohdalla ja muissa erityistilanteissa sosiaali- ja terveyskeskuksen valinnassa sovelletaan 11 ja 12 §:ää. Asukkaalla, jolle on osoitettu sosiaali- ja terveyskeskus, on vuonna 2023 oikeus vaihtaa sosiaali- ja terveyskeskusta ensimmäisen kerran 20 §:n 4 momentissa tarkoitettu määräajasta riippumatta.

Maakunta on velvollinen tiedottamaan 3 momentissa tarkoitettu menettelystä, jolla maakunnan liikelaitoksen asiakkaille, jotka eivät ole tehneet nimenomaista palveluntuottajan valintaa vuoden 2022 loppuun mennessä, osoitetaan sosiaali- ja terveyskeskus. Menettelystä on ilmoitettava asiakkaille viimeistään lokakuussa 2022.

91 §

Suunhoidon yksikön valinta ja suunhoidon yksikön korvaukset vuosina 2022 – 2023

Asiakkaan on tehtävä 89 §:ssä tarkoitettu suunhoidon yksikön valinnastaan ilmoitus 20 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Jos maakunnan asukas ei ole valinnut suunhoidon yksikköä ennen 1 päivää tammikuuta 2024, maakunnan on osoitettava asukkaalle suunhoidon yksikkö, joka on maakunnan alueella parhaiten asukkaan saavutettavissa. Asiakas voi kuitenkin tällöin vaihtaa vuonna 2024 suunhoidon yksikköä ensimmäisen kerran 20 §:n 4 momentissa tarkoitettu määräajasta riippumatta.

Suunhoidon yksikölle suoritetaan vuosina 2022 – 2023 korvaus 65 §:n 3 momentissa säädetystä poiketen palveluyksikön asiakkaiden lukumäärän perusteella. Lisäksi tuottajalle maksetaan 67 §:n mukaisia suoriteperusteisia korvauksia. Maakunta voi päättää 68 §:n mukaisten kannustinperusteisten korvausten ja 69 §:n mukaisten muiden korvausten maksamisesta. Korvauksen maksaminen alkaa asiakkaalle tehdystä ensimmäisestä hoidon ja palvelutarpeen arvioinnista. Kiinteä korvaus määräytyy yleisimpien suunhoidon hoitotoimenpiteiden sisällön (hoitopaketti) ja niiden kustannusten perusteella. Palvelutarpeen arviointiin perustuva kiinteä korvaus maksetaan kuukausittain hoito-

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

jakson aikana. Kiinteän korvauksen suuruus määritellään siten, että se on enintään puolet maakunnan suunhoidon suoran valinnan palveluihin osoittamasta määrärahasta. Valtioneuvoston asetuksella säädetään kiinteän korvauksen perusteena olevat suunhoidon hoitotoimenpiteet (hoitopaketit) ja korvauksen suuruus sekä toimenpidekohtaisesti 67 §:n mukaisen suoriteperusteisen korvauksen vähimmäismäärä.

92 §

Julkista palveluntuottajaa koskeva siirtymäaika

Sen estämättä mitä 38 §:ssä säädetään, julkinen palveluntuottaja voi toimia tämän lain tarkoittamana palveluntuottajana enintään 31 päivään joulukuuta 2022 saakka, jos julkinen palveluntuottaja on tehnyt palveluntuottajalain 42 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen rekisteröintiä varten. Vuoden 2023 alusta lukien myös julkisen palveluntuottaja palveluyksiköiden on oltava 38 §:n tarkoittamassa palveluntuottajien rekisterissä.

93 §

Suoran valinnan palvelujen pilotointi

Suoran valinnan palvelujen kehittämiseksi toteutetaan pilotointi vuosina 2018—2021. Pilotoinnin tarkoituksena on saada kokemusta suoran valinnan palveluista ja tukea sosiaali- ja terveyskeskusten ja suunhoidon yksiköiden toiminnan käynnistämistä. Pilotointi toteutetaan noudattaen 3 luvun säännöksiä ja se voi koskea 18 §:n 1 ja 3 momentin mukaisia palveluja.

Lain 18 §:n 1 momentin mukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluja koskevan pilotin tulee päättyä viimeistään vuoden 2020 lopussa. Lain 18 §:n 3 momentin mukaisia suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluja koskevan pilotin tulee päättyä viimeistään vuoden 2021 lopussa. Pilottien hallinnointi siirtyy vuoden 2020 alusta lukien asianomaiselle maakunnalle.

94 §

Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin pilotointi

Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin käytön kehittämiseksi toteutetaan pilotointi vuosina 2018—2019. Pilotoinnin tarkoituksena on saada kokemusta asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin käytöstä ja tukea niiden käyttöönottoa.

Asiakassetelin pilotointi toteutetaan noudattaen 5 luvun säännöksiä. Asiakassetelipilotissa asiakasseteliä tulee tarjota asiakkaille niissä 24 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa palveluissa, jotka pilottiin on valittu. Henkilökohtaisen budjetin pilotointi toteutetaan noudattaen 6 luvun säännöksiä.

Henkilökohtaisen budjetin pilotointi voi koskea sellaisia henkilöitä, jotka täyttävät 27 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettut edellytykset. Pilottia ei tarvitse kohdentaa kaikkiin 27 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asiakasryhmiin.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

95 §

Valtionavustuksen myöntäminen pilotointiin

Sosiaali- ja terveysministeriö myöntää pilotointiin osallistumaan halukkaille kunnille ja kuntayhtymille valtionavustusta valtion talousarviossa siihen osoitetun määrärahan mukaisesti. Valtionavustus myönnetään täysimääräisenä.

Pilotti voi sisältää sekä 93 että 94 §:ssä tarkoitettuja pilotointeja, ja ne voidaan sisällyttää samaan, sosiaali- ja terveysministeriölle osoitettavaan hakemukseen.

Pilotin toteuttamista varten vuosille 2020 ja 2021 myönnetty ja kohdistuva valtionapu maksetaan sille maakunnalle, jolle pilotin hallinnointi siirtyy.

Valtionavustuksen myöntämisen yleisistä perusteista sekä valtionavustuksen hakemisessa, myöntämisessä, käytössä ja käytön valvonnassa noudatetaan valtionavustuslain (688/2001) säännöksiä, jollei toisin säädetä tai valtion talousarviosta muuta johdu.

96 §

Maakunnan liikelaitoksen valinta

Maakunnan on tiedotettava asukkailleen maakunnan liikelaitoksen valintamenettelystä ja liikelaitoksen palveluyksiköistä ja niiden palveluista viimeistään 1 päivästä lokakuuta 2019 alkaen, mistä lukien maakunnan asukkaiden on voitava valita maakunnan liikelaitos ja sen 22 §:ssä tarkoitettut palveluyksiköt. Asiakkaan on tehtävä maakunnan liikelaitoksen ja sen palveluyksiköiden valinnastaan ilmoitus 21 ja 22 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Jos maakunnan asukas ei ole valinnut maakunnan liikelaitosta 1 päivänä tammikuuta 2020 mennessä, asiakas saa muut kuin suoran valinnan palvelut asuinmaakuntansa liikelaitoksesta. Asiakas voi kuitenkin tällöin vaihtaa maakunnan liikelaitosta 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua määräajasta riippumatta.

97 §

Muutostuki

Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö antavat tehtävälöjensä mukaista ohjausta ja tukea maakunnille tämän lain toimeenpanossa.

98 §

Suoran valinnan palveluja koskeva rajoitus

Palveluntuottaja, jolla on maakunnalle siirtyvä kunnan tai kuntayhtymän kanssa tehty sopimus kaikkien 18 §:n 1 ja 2 momentissa tai kaikkien 18 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen palvelujen tuottamisesta, voidaan hyväksyä tässä laissa tarkoitettuksi suoran valinnan palveluntuottajaksi 46 §:n mukaisessa hyväksymismenettelyssä sopimuksen voimassaoloaikana. Lain 48 §:ssä tarkoitettun sopimuksen edellytyksenä on lisäksi, että sopimuksessa määritellään palveluntuottajan korvauksen muodostuvan tämän lain 10 luvussa säädetyn mukaisesti, elleivät maakunta ja palveluntuottaja sovi siitä, että korvaukset maksetaan maakunnan vastuulle siirtyneen sopimuksen mukaisesti.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

ti. Palveluntuottaja ei voi saada samasta asiakkaasta korvausta sekä maakunnalle siirtyneen sopimuksen että 48 §:ssä tarkoitetun sopimuksen perusteella.

Jos maakunnalle siirtyneen sopimuksen mukaiset palvelut käsittävät vain osan 18 §:n 1 ja 2 momentissa tai 18 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista palveluista, on kyseisen sopimuksen osapuolena olevan palveluntuottajan suoran valinnan palveluntuottajaksi ilmoittautuessaan sitouduttava vastaamaan myös maakunnalle siirtyneen sopimuksen perusteella palveluja saaville asiakkailleen muista 18 §:n 1 ja 2 momentin tai 18 §:n 3 ja 4 momentin mukaisista palveluista maakunnan kanssa tehtävässä sopimuksessa, jossa sovitaan samalla palveluntuottajan saamista korvauserusteista.

Maakunnalle siirtyneen 1 tai 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen voimassaolo ei rajoita asiakkaiden oikeutta valita palveluntuottaja tämän lain mukaisesti. Jos asiakas on valinnut tämän lain mukaisesti toisen palveluntuottajan, maakunnalle siirtyneen sopimuksen osapuolena olevan palveluntuottajan saamaa korvausta pienennetään vastaavasti.

Jos asiakas, jonka palveluja 1 tai 2 momentissa tarkoitettu maakunnalle siirtynyt sopimus koskee, ei ole valinnut 90 ja 91 §:ssä tarkoitetulla tavalla sosiaali- ja terveyskeskusta ja suunhoidon yksikköä, asiakas saa 18 §:ssä tarkoitetut palvelut maakunnalle siirtyneen sopimuksen mukaisesti sopimuksen voimassaoloajan. Asiakkaalla on kuitenkin oikeus valita 20 §:ssä tarkoitetulla tavalla sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö 20 §:n 4 momentissa tarkoitetusta määräajasta riippumatta.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Laki tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *lisätään* lakiin uusi 21 d ja 120 a § seuraavasti:

21 d §

Maakunnan verovelvollisuus suoran valinnan palvelujen tuottamasta tulosta

Poiketen siitä mitä 21 §:ssä säädetään, maakunta on verovelvollinen asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetussa laissa (/) tarkoitettujen suoran valinnan palvelujen tuottamasta tulosta valtiolle ja kunnalle tämän lain 124 §:n 2 momentissa tarkoitettun yhteisön tulovero-prosentin mukaan.

120 a §

Maakunnan suoran valinnan palvelujen tappio

Edellä 21 d §:ssä tarkoitettujen maakunnan suoran valinnan palvelujen verovuoden tappio voidaan vähentää vain suoran valinnan palvelujen tuloksesta seuraavan 10 verovuoden aikana sitä mukaa kuin tuloa syntyy.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *lisätään* valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 2 §:n 1 momenttiin uusi 2 a kohta seuraavasti:

2 §

Tarkastusoikeus

Tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa:

-----
 2 a) maakuntien ja maakuntalain (/) 4 §:ssä tarkoitettuun maakuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen ja säätiöiden taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä mainitussa pykälässä tarkoitettujen muiden yhteisöjen, säätiöiden ja laitosten taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta siltä osin kuin kyse on maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden tuottamisesta taikka maakunnan omistukseen, sopimukseen tai rahoitukseen perustuvasta maakunnan muusta toiminnasta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, pykäläehdotukset 22.1.2018

Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *lisätään* lain 1 luvun 6 §:n 1 momenttiin uusi 1 a kohta seuraavasti:

6 §

Markkinaoikeudelliset asiat

Markkinaoikeus käsittelee markkinaoikeudellisina asioina asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

1a) asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain (/) X §:ssä;

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 20 .